

4.6 Člověk a příroda

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast **Člověk a příroda** zahrnuje okruh problémů spojených se zkoumáním přírody. Poskytuje žákům prostředky a metody pro hlubší porozumění přírodním faktům a jejich zákonitostem. Dává jim tím i potřebný základ pro lepší pochopení a využívání současných technologií a pomáhá jim lépe se orientovat v běžném životě.

V této vzdělávací oblasti dostávají žáci příležitost poznávat přírodu jako systém, jehož součásti jsou vzájemně propojeny, působí na sebe a ovlivňují se. Na takovém poznání je založeno i pochopení důležitosti udržování přírodní rovnováhy pro existenci živých soustav, včetně člověka. Vzdělávací oblast také významně podporuje vytváření otevřeného myšlení (přístupného alternativním názorům), kritického myšlení a logického uvažování.

Vzdělávací obory vzdělávací oblasti Člověk a příroda, jimiž jsou **Fyzika, Chemie, Přírodopis a Zeměpis**, svým činnostním a badatelským charakterem výuky umožňují žákům hlouběji porozumět zákonitostem přírodních procesů, a tím si uvědomovat i užitečnost přírodovědných poznatků a jejich aplikací v praktickém životě. Zvláště významné je, že při studiu přírody specifickými poznávacími metodami si žáci osvojují i důležité dovednosti. Jedná se především o rozvíjení dovednosti soustavně, objektivně a spolehlivě pozorovat, experimentovat a měřit, vytvářet a ověřovat hypotézy o podstatě pozorovaných přírodních jevů, analyzovat výsledky tohoto ověřování a vyvozovat z nich závěry. Žáci se tak učí zkoumat příčiny přírodních procesů, souvislosti či vztahy mezi nimi, klást si otázky (Jak? Proč? Co se stane, jestliže?) a hledat na ně odpovědi, vysvětlovat pozorované jevy, hledat a řešit poznávací nebo praktické problémy, využívat poznání zákonitostí přírodních procesů pro jejich předvídání či ovlivňování.

Ve výše zmíněných vzdělávacích oborech žáci postupně poznávají složitost a mnohotvárnost skutečnosti, podstatné souvislosti mezi stavem přírody a lidskou činností, především pak závislost člověka na přírodních zdrojích a vlivy lidské činnosti na stav životního prostředí a na lidské zdraví. Učí se zkoumat změny probíhající v přírodě, odhalovat příčiny a následky ovlivňování důležitých místních i globálních ekosystémů a uvědoměle využívat své přírodovědné poznání ve prospěch ochrany životního prostředí a principů udržitelného rozvoje. Komplexní pohled na vztah mezi člověkem a přírodou, jehož významnou součástí je i uvědomování si pozitivního vlivu přírody na citový život člověka, utváří - spolu s fyzikálním, chemickým a přírodopisným vzděláváním - také vzdělávání zeměpisné, které navíc umožňuje žákům postupně odhalovat souvislosti přírodních podmínek a života lidí i jejich společenství v blízkém okolí, v regionech, na celém území ČR, v Evropě i ve světě.

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Zeměpis, který má přírodovědný i společenskovední charakter, je, v zájmu zachování celistvosti oboru, umístěn celý v této vzdělávací oblasti.

Vzdělávací oblast Člověk a příroda navazuje na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět, která na elementární úrovni přibližuje přírodovědné poznávání žákům 1. stupně základního vzdělávání, a kooperuje především se vzdělávacími oblastmi Matematika a její aplikace, Člověk a společnost, Člověk a zdraví a Člověk a svět práce a přirozeně i s dalšími vzdělávacími oblastmi.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- zkoumání přírodních faktů a jejich souvislostí s využitím různých empirických metod poznávání (pozorování, měření, experiment) i různých metod racionálního uvažování,
- potřebě klást si otázky o průběhu a příčinách různých přírodních procesů, správně tyto otázky formulovat a hledat na ně adekvátní odpovědi,
- způsobu myšlení, které vyžaduje ověřování vyslovovaných domněnek o přírodních faktech více nezávislými způsoby,
- posuzování důležitosti, spolehlivosti a správnosti získaných přírodovědných dat pro potvrzení nebo vyvrácení vyslovovaných hypotéz či závěrů,
- zapojování do aktivit směřujících k šetrnému chování k přírodním systémům, ke svému zdraví i zdraví ostatních lidí,
- porozumění souvislostem mezi činnostmi lidí a stavem přírodního a životního prostředí,
- uvažování a jednání, která preferují co nejefektivnější využívání zdrojů energie v praxi, včetně co nejširšího využívání jejich obnovitelných zdrojů, zejména pak slunečního záření, větru, vody a biomasy,
- utváření dovedností vhodně se chovat při kontaktu s objekty či situacemi potenciálně či aktuálně ohrožujícími životy, zdraví, majetek nebo životní prostředí lidí,
- tvoří, experimentují, prověřují svoje hypotézy, objevují, aktivně hledají, navrhují a ověřují různá řešení prostřednictvím ICT, diskutují s ostatními a tím si prohlubují a rozvíjejí porozumění základním infromatickým konceptům a principům fungování digitálních technologií
- při analýze problému s využitím ICT vybírají, které aspekty lze zanedbat a které jsou podstatné pro jeho řešení; s porozuměním chrání sebe své soukromí, data i zařízení

Výuka vzdělávací oblasti *Člověk a příroda* je realizována v 6. – 9. ročníku v předmětech Fyzika, Chemie, Přírodopis a Zeměpis. Hodinové dotace všech předmětů jsou přiřazeny podle Učebního plánu ŠVP.

4.6.1 Fyzika

Charakteristika vzdělávacího oboru

Fyzika je věda zkoumající a vysvětlující zákonitosti, jimiž se řídí děje a stavy v neživé přírodě, při nichž se složení látek zpravidla nemění. Předmět Fyzika poskytuje žákům prostředky a metody pro hlubší porozumění přírodním faktům a jejich zákonitostem. Dává jim tím i potřebný základ pro lepší pochopení a využívání současných technologií a pomáhá jim lépe se orientovat v běžném životě.

Vzdělávací předmět Fyzika svým činnostním charakterem výuky umožňuje žákům hlouběji porozumět zákonitostem přírodních procesů, a tím si uvědomovat i užitečnost přírodovědných poznatků a jejich aplikací v praktickém životě. Zvláště významné je, že při studiu přírody specifickými poznávacími metodami si žáci osvojují i důležité dovednosti. Žáci se učí zkoumat příčiny přírodních procesů, souvislosti či vztahy mezi nimi, klást si otázky (Jak? Proč? Co se stane, jestliže?) a hledat na ně odpovědi, vysvětlovat pozorované jevy, hledat a řešit poznávací nebo praktické problémy, využívat poznání zákonitostí přírodních procesů pro jejich předvídání či ovlivňování.

Žáci postupně poznávají složitost a mnohotvárnost skutečnosti, podstatné souvislosti mezi stavem přírody a lidskou činností, především pak závislost člověka na přírodních zdrojích a vlivy lidské činnosti na stav životního prostředí a na lidské zdraví. Učí se zkoumat změny probíhající v přírodě, odhalovat příčiny a následky ovlivňování důležitých místních i globálních ekosystémů a uvědoměle využívat své přírodovědné poznání ve prospěch ochrany životního prostředí a principů udržitelného rozvoje.

Výchovně vzdělávací strategie k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí

Klíčová kompetence	Výchovně a vzdělávací strategie
Kompetence k učení	Podpora rozvoje dovedností a způsobů rozhodování metodami, které umožňují přímou zkušenost
	Dostatek informačních zdrojů – knihovna, internet, exkurze atd.
	Propojení informací se skutečným životem
	Práce s informacemi
	Samostatnost, organizace vlastní činnosti
	Vlastní úsudek, iniciativa, tvořivost, zodpovědnost
	Komunikace, spolupráce v týmu
	Poznání vlastních možností
	Prezentace vlastních výsledků
	Chápat smysl vlastní práce
	Práce v motivujícím prostředí
	Práce s přiměřeným učivem
	Hodnocení za to, co žák umí, ne za to, co neumí
	Využívání kladného hodnocení a dobrých výsledků jako motivace
	Výuka bez situací nerovnosti, ponížení apod.
	Stanovení postupných cílů
	Zařazování metod podporujících zvědavost
	Získané vědomosti a poznatky aplikovat v praktickém životě
	Osobní příklad
Kompetence k řešení problémů	Poznatky nejsou předkládány v hotové podobě
	Uplatňování mezipředmětových vztahů
	Objevování vzájemných příčin a souvislostí přírodních a společenských jevů a dějů
	Přechod od frontálního vyučování k více aktivizujícím metodám
	Široké uplatnění praktických cvičení
	Uplatňování základních myšlenkových operací – srovnávání, analýza, syntéza, zobecňování, abstrakce
	Rozvoj schopnosti logického uvažování
	Řešení problémů na základě kritického zhodnocení informací
Podpora netradičních způsobů řešení	
Kompetence komunikativní	Prostor pro komunikace různými formami (ústně, písemně, výtvarnými prostředky, využitím technických prostředků)
	Dodržování etiky komunikace (věcnost, naslouchání, respektování různých názorů – originálních, nezdařených apod.)
	Základ spolupráce a společného prožívání
	Osvojování a správné používání odborné terminologie

	Práce v týmu
Kompetence sociální a personální	Atmosféra demokracie a přátelství
	Kooperativní učení, spolupráce ve výuce
	Osobní odpovědnost za výsledky společné práce
	Spolupráce učitelů
	Učit se samostatně rozhodovat a nést důsledky za svá rozhodnutí
	Demokracii a svobodu nezaměňovat za anarchii
	Nutnost dodržování mravních hodnot a slušného jednání
	Vhodnou formou prosazovat svoje zájmy
	Učit se argumentovat
Kompetence občanské	Stanovení jasných pravidel pro soužití ve škole – práva, povinnosti, sankce
	Vztahy ve škole – úcta, sounáležitost, uznání
	Solidarita s druhými
	Rozvíjení kritických postojů k negativním jevům ve škole i společnosti
	Integrace žáků vyžadujících speciální péči
	Vytváření podmínek pro adaptaci žáků z jiných kulturních prostředí
	Ohleduplnost vůči ostatním lidem
	Vhodné prostředí – funkční, estetické, bezpečné – spoluúčast na jeho úpravě
	Učit se ohleduplnému a citlivému vztahu k lidem, přírodě, kulturním a etickým hodnotám
Kompetence pracovní	Osvojování základních pracovních dovedností a návyků
	Důsledné dodržování bezpečnosti práce při činnostech ve škole
	Účast žáků při úpravách prostředí školy
	Dodržování zásad hygieny práce
	Vedení k systematické, soustavné a přesné práci
	Chápe význam sebehodnocení a učí se jej uplatňovat
	Uplatňování mezipředmětových vztahů při volbě povolání

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

1. LÁTKY A TĚLESA

Očekávané výstupy

žák

1.1 změní vhodně zvolenými měřidly některé důležité fyzikální veličiny charakterizující látky a tělesa

1.2 uvede konkrétní příklady jevů dokazujících, že se částice látek neustále pohybují a vzájemně na sebe působí

1.3 předpoví, jak se změní délka či objem tělesa při dané změně jeho teploty

1.4 využívá s porozuměním vztah mezi hustotou, hmotností a objemem při řešení praktických problémů

Učivo

měřené veličiny – délka, objem, hmotnost, teplota a její změna, čas

skupenství látek – souvislost skupenství látek s jejich částicovou stavbou; difúze

2. POHYB TĚLES, SÍLY

Očekávané výstupy

žák

2.1 rozhodne, jaký druh pohybu těleso koná vzhledem k jinému tělesu

2.2 využívá s porozuměním při řešení problémů a úloh vztah mezi rychlostí, dráhou a časem u rovnoměrného pohybu těles

2.3 změří velikost působící síly

2.4 určí v konkrétní jednoduché situaci druhy sil působících na těleso, jejich velikosti, směry a výslednici

2.5 využívá Newtonovy zákony pro objasňování či předvídání změn pohybu těles při působení stálé výsledné síly v jednoduchých situacích

2.6 aplikuje poznatky o otáčivých účincích síly při řešení praktických problémů

Učivo

pohyby těles – pohyb rovnoměrný a nerovnoměrný; pohyb přímočarý a křivočarý

gravitační pole a gravitační síla – přímá úměrnost mezi gravitační silou a hmotností tělesa

tlaková síla a tlak – vztah mezi tlakovou silou, tlakem a obsahem plochy, na niž síla působí

třecí síla – smykové tření, ovlivňování velikosti třecí síly v praxi

výslednice dvou sil stejných a opačných směrů

Newtonovy zákony – první, druhý (kvalitativně), třetí

rovnováha na páce a pevné kladce

3. MECHANICKÉ VLASTNOSTI TEKUTIN

Očekávané výstupy

žák

3.1 využívá poznatky o zákonitostech tlaku v klidných tekutinách pro řešení konkrétních praktických problémů

3.2 předpoví z analýzy sil působících na těleso v klidné tekutině chování tělesa v ní

Učivo

Pascalův zákon – hydraulická zařízení

hydrostatický a atmosférický tlak – souvislost mezi hydrostatickým tlakem, hloubkou a hustotou kapaliny; souvislost atmosférického tlaku s některými procesy v atmosféře

Archimédův zákon – vztlaková síla; potápění, vznášení se a plování těles v klidných tekutinách

4. ENERGIE

Očekávané výstupy

žák

- 4.1 určí v jednoduchých případech práci vykonanou silou a z ní určí změnu energie tělesa*
- 4.2 využívá s porozuměním vztah mezi výkonem, vykonanou prací a časem*
- 4.3 využívá poznatky o vzájemných přeměnách různých forem energie a jejich přenosu při řešení konkrétních problémů a úloh*
- 4.4 určí v jednoduchých případech teplo přijaté či odevzdané tělesem*
- 4.5 zhodnotí výhody a nevýhody využívání různých energetických zdrojů z hlediska vlivu na životní prostředí*

Učivo

formy energie – pohybová a polohová energie; vnitřní energie; elektrická energie a výkon; výroba a přenos elektrické energie; jaderná energie, štěpná reakce, jaderný reaktor, jaderná elektrárna; ochrana lidí před radioaktivním zářením

přeměny skupenství – tání a tuhnutí, skupenské teplo tání; vypařování a kapalnění; hlavní faktory ovlivňující vypařování a teplotu varu kapaliny

obnovitelné a neobnovitelné zdroje energie

5. ZVUKOVÉ DĚJE

Očekávané výstupy

žák

- 5.1 rozpozná ve svém okolí zdroje zvuku a kvalitativně analyzuje příhodnost daného prostředí pro šíření zvuku*
- 5.2 posoudí možnosti zmenšování vlivu nadměrného hluku na životní prostředí*

Učivo

vlastnosti zvuku – látkové prostředí jako podmínka vzniku šíření zvuku, rychlost šíření zvuku v různých prostředích; odraz zvuku na překážce, ozvěna; pohlcování zvuku; výška zvukového tónu

6. ELEKTROMAGNETICKÉ A SVĚTELNÉ DĚJE

Očekávané výstupy

žák

- 6.1 sestaví správně podle schématu elektrický obvod a analyzuje správně schéma reálného obvodu*
- 6.2 rozliší stejnosměrný proud od střídavého a změří elektrický proud a napětí*
- 6.3 rozliší vodič, izolant a polovodič na základě analýzy jejich vlastností*
- 6.4 využívá Ohmův zákon pro část obvodu při řešení praktických problémů*
- 6.5 využívá prakticky poznatky o působení magnetického pole na magnet a cívku s proudem a o vlivu změny magnetického pole v okolí cívky na vznik indukovaného napětí v ní*
- 6.6 zapojí správně polovodičovou diodu*

6.7 využívá zákona o přímočarém šíření světla ve stejnorodém optickém prostředí a zákona odrazu světla při řešení problémů a úloh

6.8 rozhodne ze znalosti rychlostí světla ve dvou různých prostředích, zda se světlo bude lámat ke kolmici či od kolmice, a využívá této skutečnosti při analýze průchodu světla čočkami

Učivo

elektrický obvod – zdroj napětí, spotřebič, spínač

elektrické a magnetické pole – elektrická a magnetická síla; elektrický náboj; tepelné účinky elektrického proudu; elektrický odpor; stejnosměrný elektromotor; transformátor; bezpečné chování při práci s elektrickými přístroji a zařízeními

vlastnosti světla – zdroje světla; rychlost světla ve vakuu a v různých prostředích; stín, zatmění Slunce a Měsíce; zobrazení odrazem na rovinném, dutém a vypuklém zrcadle (kvalitativně); zobrazení lomem tenkou spojkou a rozptylkou (kvalitativně); rozklad bílého světla hranolem

7. VESMÍR

Očekávané výstupy

žák

7.1 objasní (kvalitativně) pomocí poznatků o gravitačních silách pohyb planet kolem Slunce a měsíců planet kolem planet

7.2 odliší hvězdu od planety na základě jejich vlastností

Učivo

Sluneční soustava – její hlavní složky, planety a jejich vlastnosti

6. ročník

Konkrétní výstupy pro žáka	Učivo	Výstupy
	Látky a tělesa	1.2
rozliší na příkladech těleso a látku	tělesa a látky	
zjistí zda látka (těleso) patří mezi látky (tělesa) plynné, kapalné nebo pevné	atomy a molekuly	
porovná vlastnosti pevných, plyných a kapalných látek (pružnost, křehkost, tvárnost, stlačitelnost a podobně)	Brownův pohyb	
rozliší stavební částice látky (atomy, molekuly)	difúze	
určí z čeho se skládá atom a molekula	skupenství pevné, kapalné a plynné	
charakterizuje pojem neustálého pohybu částic	pevné krystalické látky	
uvede jevy, které potvrzují pohyb částic	kapaliny	
na příkladech dokáže objasnit difúzi	plyny	

porovná částicovou stavbu pevných kapalných a plynných látek a vzájemné silové působení mezi částicemi u jednotlivých skupenství		
zdůvodní rozdílné vlastnosti u jednotlivých skupenství na základě částicové stavby a silového působení mezi částicemi (rozpínavost, stlačitelnost, tvrdost a podobně)		
charakterizuje hlavní rozdíly v částicovém složení plynných, kapalných a pevných látek		
	Fyzikální veličiny a jednotky	
rozlišuje pojem fyzikální veličina a fyzikální jednotka	fyzikální veličina	
správně zapíše výsledek měření	výsledek měření a jednotka	
určí chybu měření	chyba měření	
charakterizuje soustavu SI a její význam	Soustava SI	
	Měření délky pevného tělesa	1.1
uvede základní jednotku délky, její díly a násobky	jednotky délky	
změří danou délku délkovým měřidlem, zapíše výsledek a uvede odchylku měření	délková měřidla	
vyjadřuje výsledek měření veličiny číselnou hodnotou a jednotkou	měření délky	
používá vhodné typy délkových měřidel	opakované měření délky	
rozlišuje typy délkových měřidel podle účelu použití		
určí aritmetický průměr z naměřených hodnot dané veličiny		
převádí jednotky délky na jednotky dílčí a násobné (mm, cm, m, dm, km)		
	Měření objemu tělesa	1.1
uvede základní jednotku objemu, její díly a násobky	jednotky objemu	
změří objem kapalného a pevného těles při použití odměrného válce a zapíše výsledek (s určením odchylky měření)	měření objemu pevného těles	
vyjadřuje výsledek měření veličiny číselnou hodnotou a jednotkou	měření objemu kapalného tělesa	
převádí jednotky objemu na jednotky dílčí a násobné (mm ³ , cm ³ , dm ³ , m ³ , l, hl, ml)		
	Měření hmotnosti tělesa	1.1
uvede základní jednotku hmotnosti a její díly a násobky	jednotky hmotnosti	
zváží těleso na rovnoramenných vahách a zapíše výsledek (s určením odchylky měření)	váhy	
vyjadřuje výsledek vážení číselnou hodnotou a jednotkou	měření hmotnosti pevného tělesa	
převádí jednotky hmotnosti na jednotky dílčí a násobné (g, mg, kg, q, t)	měření hmotnosti kapalného tělesa	
	Hustota	1.4
uvede jednotky hustoty	hustota látky	

experimentálně určí hustotu látky ze změřené hmotnosti a objemu, používá vztah	hodnoty hustoty ve fyzikálních tabulkách	
vyhledává hustotu v tabulkách	výpočet hustoty látky	
používá vztahů $\rho = m/V$ a $m = \rho \cdot V$	výpočet hmotnosti látky	
	Měření času	1.1
uvede základní jednotky času, její díly a násobky	jednotky času	
změří čas a zapíše výsledek (s určením odchylky měření)	měření času	
vyjadřuje výsledek měření veličiny číselnou hodnotou a jednotkou		
převádí jednotky času na jednotky menší a větší (s, min, h, den, rok)		

7. ročník

Konkrétní výstup pro žáka	Učivo	Výstupy
	Převody jednotek	
	Pohyb tělesa	2.1, 2.2
rozlišuje klid a pohyb tělesa na základě stálosti polohy vzhledem k jinému tělesu	klid a pohyb tělesa	
v konkrétních situacích pozná, zda je těleso v klidu nebo v pohybu	dráha a trajektorie	
vysvětlí na příkladech rozdíl mezi dráhou a trajektorií	druhy pohybu	
určí jak značíme dráhu a v jakých jednotkách ji udáváme	rovnoměrný a nerovnoměrný pohyb	
podle tvaru trajektorie rozezná přímočarý a křivočarý pohyb	rychlost rovnoměrného pohybu	
popíše posuvný a otáčivý pohyb	dráha při rovnoměrném pohybu tělesa	
rozezná, na základě znalosti dráhy a času, zde jde o pohyb rovnoměrný nebo nerovnoměrný	průměrná rychlost nerovnoměrného pohybu	
používá s porozuměním vztah $v = s/t$ pro rychlost pohybu při řešení problémů a úloh a pro měření této rychlosti		
vyjadřuje rychlost v různých jednotkách		
	Síla a její měření	2.3, 2.4, 7.1
doloží na příkladech, že působení dvou těles je vždy vzájemné	síla a její znázornění	
posoudí v konkrétní situaci, která dvě tělesa na sebe působí	jednotky síly	
rozlišuje zda působením síly dojde ke změně tvaru nebo pohybu	gravitační síla a gravitační pole	
znázorní orientovanou úsečkou sílu o známé velikosti, směr, působišti	gravitační síla a hmotnost	

charakterizuje gravitační sílu jako působení gravitačního pole, které je kolem každého tělesa	měření síly	
objasní pojem gravitační pole Země a určí směr gravitační síly	siloměr	
používá vztah mezi gravitační silou a hmotností	$F_g = m \cdot g$	
změří danou sílu siloměrem a zapíše výsledek		
	Skládání a rozkládání sil	2.4
určí graficky a výpočtem výslednici dvou sil stejného a opačného směru	skládání dvou sil stejného směru	
vysvětlí, kdy dochází k rovnováze sil a jakou velikost má v tom případě výslednice	skládání dvou sil opačného směru	
graficky určí výslednici dvou sil různého směru		
charakterizuje těžiště jako působíště gravitační síly na těleso		
experimentálně určí polohu těžiště		
objasňuje praktické situace na základě poznatku, že poloha těžiště závisí na rozložení látky v tělese		
	Newtonovy pohybové zákony	2.5
objasní podstatu prvního pohybového zákona	První Newtonův zákon	
objasní podstatu druhého pohybového zákona	Druhý Newtonův zákon	
objasní podstatu třetího pohybového zákona	Třetí Newtonův zákon	
používá znalosti pohybových zákonů k objasňování běžných situací		
	Jednoduché stroje	2.6
určí rameno síly je-li dáno působíště síly a osa otáčení	účinek síly na těleso otáčivé kolem pevné osy	
používá vztah pro moment síly $M = F \cdot r$	páka	
vyjádří rovnováhu na páce a kladce pomocí momentu sil	rovnovážná poloha páky	
objasní funkci páky a kladky v praxi	užití páky	
porovná kladku pevnou, volnou a kladkostroj a jejich praktické využití	pevná kladka	
	volná kladka a kladkostroj	
	Mechanické vlastnosti pevných látek	
charakterizuje tlakovou sílu	tlaková síla	
používá vztah pro výpočet tlaku $p = F/S$	tlak	
uvede základní jednotku tlaku, její díly	tlak v praxi	

a násobky		
uvede příklady jak můžeme zvětšit nebo zmenšit tlak v konkrétních situacích	třecí síla, tření	
vysvětlí jak můžeme třecí sílu zvětšit nebo zmenšit a popíše na konkrétních příkladech	tření v praxi	
	Přímocharé šíření světla	6.7
charakterizuje zdroj světla jako těleso, které samo vysílá světlo	světelné zdroje, optické prostředí	
rozliší zdroj světla od tělesa, které světlo odráží	světelný paprsek, stín	
charakterizuje bodový a plošný zdroj	měsíční fáze	
rozlišuje konkrétní optická prostředí (průhledné, průsvitné, neprůhledné)	zatmění Slunce a Měsíce	
objasní a načrtne vznik rozbíhavého a rovnoběžného svazku paprsků	rychlost světla	
vysvětlí vznik stínů a polostínů za tělesem		
objasní vznik zatmění Slunce a Měsíce		
uvede rychlost světla		
	Odraz světla na rozhraní dvou prostředí	6.7
vysvětlí s pomocí nákresu zákon odrazu světla	odraz světla na rovinném rozhraní dvou prostředí	
objasní princip zobrazení rovinným zrcadlem na základě zákona odrazu světla	zobrazení předmětu rovinným zrcadlem	
rozlišuje duté a vypuklé kulové zrcadlo	kulová zrcadla	
graficky znázorní ohnisko a ohniskovou vzdálenost	odraz paprsků význačného směru na kulovém zrcadle	
popíše a nákresem znázorní paprsky význačného směru na kulovém zrcadle	zobrazení předmětu kulovým zrcadlem	
graficky znázorní zobrazení předmětu kulovým zrcadlem		
	Lom světla na rozhraní dvou optických prostředí	6.8
určí ze znalosti úhlu dopadu a úhlu lomu paprsku na rozhraní dvou prostředí nebo ze znalosti rychlosti světla v těchto prostředích zda nastává lom od kolmice nebo ke kolmici	zobrazení tenkou čočkou	
rozezná spojku a rozptylku	lom světla na rovinném rozhraní dvou optických prostředí	
zakreslí ohnisko a ohniskovou vzdálenost	čočky	
popíše a zakreslí, jak se chovají paprsky význačného směru na tenké spojce a rozptylce	průchod paprsků význačného směru	
graficky znázorní zobrazení předmětu spojkou a rozptylkou	zobrazení předmětu tenkou čočkou	

objasní lom světla na optickém hranolu a rozklad světla	rozklad světla	
uvede konkrétní příklady rozkladu světla		

8. ročník

Konkrétní výstup pro žáka	Učivo	Výstupy
	Mechanické vlastnosti kapalin	3.1, 3.2
objasnit podstatu Pascalova zákona	Pascalův zákon	
charakterizuje hydrostatický tlak	hydraulické zařízení	
ukáže využití Pascalova zákona v hydraulickém zařízení a počítá konkrétní hodnoty	účinky gravitační síly Země na kapalinu	
popíše účinky gravitační síly na kapalinu	hydrostatický tlak	
objasní vznik vztlakové síly při ponoření tělesa do kapaliny	vztlaková síla působící na těleso v kapalině	
objasní podstatu Archimédova zákona	Archimédův zákon	
určí porovnáním vztlakové a gravitační síly zda se těleso potopí nebo bude plovat	potápění, plování a vznášení stejnorodého tělesa v kapalině	
	potápění, plování a vznášení nestejnorodého tělesa v kapalině	
	Mechanické vlastnosti plynů	3.1, 3.2
charakterizuje atmosférický tlak	atmosféra Země	
objasní princip rtuťového tlakoměru a aneroidu	atmosférický tlak	
určí normální tlak a změny atmosférického tlaku v závislosti na nadmořské výšce	měření a změny atmosférického tlaku	
vysvětlí pojem vztlaková síla v atmosféře	vztlaková síla působící na těleso v atmosféře Země	
uvede příklady praktického využití vztlakové síly	tlak plynu v uzavřené nádobě	
určí ze znalosti tlaku v uzavřené nádobě a tlaku atmosférického přetlak či podtlak v nádobě	manometr	
popíše k čemu se používá manometr a jak toto zařízení funguje		
	Práce a energie	4.1, 4.2, 4.3
uvede základní jednotku práce a výkonu, jejich díly a násobky	mechanická práce a výkon	
používá vztah $W = F \cdot s$ pro řešení problémů a úloh pro práci		
používá vztah $P = W/t$ pro řešení problémů a úloh pro výkon		
objasní souvislost mezi konáním práce a pohybovou a polohovou energií	polohová energie, pohybová energie tělesa	

vysvětlí závislost energie na rychlosti, hmotnost a výšce, využívá znalosti k řešení konkrétních situací	přeměna polohové a pohybové energie (zákon zachování energie)	
na pohybu tělesa v gravitačním poli vysvětlí změny a přeměny různých druhů energie – Zákon zachování energie		
	Vnitřní energie	
charakterizuje vnitřní energii tělesa jako celkovou polohovou a pohybovou energii jeho částic	vnitřní energie tělesa	
porovná vnitřní energii tělesa ze znalosti teplot tělesa	změna vnitřní energie tělesa při konání práce	
	Měření teploty tělesa	1.1, 1.3
posoudí, zda se objem tělesa při dané změně teploty zvětší nebo zmenší	změna objemu kapalného a plynného tělesa při zahřívání a ochlazování	
posoudí, zda se délka tyče při dané změně teploty zvětší nebo zmenší	změna délky kovové tyče při zahřívání a ochlazování	
popíše princip teploměru	teploměr	
uvede typy teploměrů a kde se používají	jednotky teploty	
uvede jednotky teploty	měření teploty	
změří teplotu a rozdíl teplot a zapíše výsledek		
určí v jednoduchých případech, zda změna vnitřní energie nastala tepelnou výměnou nebo konáním práce	změna vnitřní energie při tepelné výměně	
rozezná v přírodě i v praktickém životě některé formy tepelné výměny (záření, vedení)	měrná tepelná kapacita	
	Teplota a změny skupenství	4.3, 4.4
rozděluje látky do skupenství na základě typických vlastností	skupenství a vlastnosti látek	
určuje částicové vlastnosti látek podle skupenství	částicová stavba látek	
pro určení přijatého a odevzdaného tepla používá vztah $Q = m \cdot c \cdot (t_2 - t_1)$	teplota, teplota	
vyhledá v tabulkách hodnoty měrné tepelné kapacity látek		
na základě hodnoty měrné tepelné kapacity určí některé tepelné vlastnosti látek		
rozpozná základní skupenské poměry (tání, tuhnutí, kapalnění, vypařování atd.) ve svém okolí a v přírodě	Var, vypařování, kapalnění tání a tuhnutí, sublimace, desublimace	
určí skupenské teplo tání tělesa		
vymezení hlavní faktory, na nichž závisí rychlost vypařování kapaliny a teplota varu kapaliny a využívá tyto poznatky k řešení problémů a úloh		
vymezení podmínky, za nichž nastává kapalnění vodní páry ve vzduchu a využívá tyto poznatky k řešení problémů a úloh		

	Elektrostatický náboj	
popíše složení atomu	model atomu	
uvede, čím se liší atomy různých prvků	atomy různých chemických prvků	
uvede druh elektrického náboje protonu, elektronu, neutronu a atomu	ionty	
určí na základě znalosti druhu náboje, zda se dvě tělesa budou přitahovat, odpuzovat nebo na sebe nebudou elektricky působit		
objasní pojem elektrování těles	elektrování tělese	
ověří existenci elektrického pole	elektrické pole, elektroskop	
popíše elektrické pole pomocí siločar	vodiče a izolanty	
	siločáry elektrického pole	

9. ročník

Konkrétní výstup pro žáka	Učivo	Výstupy
	Zákony elektrického proudu v obvodech	6.1, 6.3, 6.4
podle schématu sestaví elektrický obvod	zdroje elektrického napětí	
rozlišuje mezi pojmy otevřený a uzavřený elektrický obvod	jednoduchý a rozvětvený elektrický obvod sestavení elektrického obvodu	
vysvětlí pojem zkrat a objasní princip pojistky	pojistka	
obecně charakterizuje elektrický proud		
stanoví, jaký elektrický proud bude procházet obvodem při vyšším napětí	elektrický proud a napětí	
uvede základní jednotku elektrického proudu, její díly	podmínky vedení elektrického proudu v látce	
měří elektrický proud ampérmetrem		
uvede základní jednotku napětí, její díly a násobky	směr elektrického proudu v obvodu	
měří elektrické napětí voltmetrem	měření elektrického proudu a napětí	
sestaví jednoduchý zdroj elektrického napětí		
rozlišuje mezi zdroji různého napětí		
rozliší izolant a vodič, rozdíl zdůvodní	vodiče elektrického proudu a izolanty	
vymezí rozdíl mezi jednoduchým a rozvětveným elektrickým obvodem		
objasní mechanismus vedení elektrického proudu v kovech, jako usměrněný pohyb volných elektronů, v kapalinách, jako usměrněný pohyb volných iontů, a v plynech jako usměrněný pohyb volných iontů a elektronů	tepelné účinky elektrického proudu	
objasní Ohmův zákon	Ohmův zákon, elektrický odpor vodiče	

uvede hlavní jednotku elektrického odporu, její násobky a díly		
používá vztah $R = U/I$ pro odpor vodiče při řešení úloh a problémů		
používá s porozuměním poznatek o závislosti odporu vodiče na jeho délce, průřezu, teplotě a materiálu		
zjišťuje celkový odpor při paralelním a sériovém zapojení rezistorů	sériové a paralelní zapojení elektrických obvodů	
používá s porozuměním vztahy pro elektrickou práci $W = U \cdot I \cdot t$ a elektrický výkon $P = U \cdot I$	elektrická práce, elektrický výkon a příkon	
uvede, že při průchodu elektrického proudu se vodič zahřívá a určí, zda se zahřívá více nebo méně při průchodu většího proudu	tepelné účinky elektrického proudu	
uvede příklady tepelných spotřebičů	tepelné elektrické spotřebiče zásady správného použití elektrického spotřebiče	
	Magnetické vlastnosti látek	
stanoví rozdíl mezi přírodními a umělými magnety	magnety přírodní a umělé	
popíše póly magnetu a stanoví, jaké póly magnetu se přitahují a jaké se odpuzují	póly magnetu	
vysvětlí pojem magnetické pole a předvede, jak se projevuje	magnetické pole, indukční čáry magnetického pole	
objasní pojem magnetizace	magnetizace látky	
rozlišuje magneticky měkkou a tvrdou ocel		
rozlišuje dočasný a trvalý magnet		
	Elektromagnetické jevy	6.5
uvede, že kolem elektrického vodiče je magnetické pole	magnetické pole cívky s elektrickým proudem	
popíše cívku a nakreslí schématickou značku	elektromagnet	
znázorní průběh magnetického pole okolo cívky indukčními čarami, označí severní a jižní pól cívky		
určí, jaké bude magnetické pole při větším proudu	otáčivý účinek stejnorodého magnetického pole na cívku s elektrickým proudem	
uvede příklady využití elektromagnetu v praxi		
na základě poznatku, že magnetické pole působí na cívku s proudem dovede objasnit činnost stejnosměrného elektromotoru	stejnosměrný elektromotor	

objasní pojem elektromagnetické indukce, indukovaný proud a indukované napětí	elektromagnetická indukce	
	Střídavý proud	4.4, 6.2
popíše princip vzniku střídavého proudu a napětí	vznik střídavého proudu	
charakterizuje střídavé napětí pomocí periody a kmitočtu	veličiny střídavého proudu a střídavého napětí	
rozlišuje stejnosměrný a střídavý proud na základě jejich časového průběhu		
určí periodu střídavého proudu (napětí) z jeho kmitočtu a naopak		
objasní činnost transformátoru	transformátor	
požívá s porozuměním transformační vztah		
uvede příklady použití transformátoru v praxi		
rozlišuje různé typy elektráren	Elektrárny, rozvod elektrické energie	
rozlišuje vliv různých typů elektráren na životní prostředí	vliv elektráren na životní prostředí	
	Polovodiče	6.6
objasní částicovou podstatu polovodiče	vlastní polovodiče	
rozlišuje vlastní a příměsové polovodiče	příměsové polovodiče	
objasní mechanismus vedení elektrického proudu jako usměrněný pohyb volných elektronů a děr	vedení elektrického proudu v polovodičích	
zapojí diodu, pozná zapojení v propustném a závěrném směru	dioda	
pozná některé další polovodičové součástky		
	Zvukové jevy	5.1, 5.2
charakterizuje zdroj zvuku obecně	zvuk, zdroje zvuku, šíření zvuku	
uvede konkrétní příklady zdrojů zvuku	tón, výška tónu a kmitočet	
rozlišuje, ve kterých prostředích se zvuk šíří rychleji a kde pomaleji, uvede příklady z praxe		
odlišuje tón od hluku		
využívá poznatku, že výška tónu je tím větší čím větší je kmitočet		
vymezí některé možnosti zmenšování škodlivých vlivů nadměrného hluku na člověka	hlasitost zvuku	
objasní odraz zvuku jako odraz zvukového rozruchu od překážky a objasní vznik ozvěny	odraz zvuku	
	Jaderná energie	
objasní pojmy jaderná síla, jaderná energie	jaderná síla	

určí, co udává protonové a nukleonové číslo		
rozliší přirozené radionuklidy a umělé radionuklidy		
uvede, kde a k čemu se využívá přirozená radioaktivita		
rozlišuje mezi přirozenou radioaktivitou a jadernou reakcí	přirozená radioaktivita	
uvede rozdíl mezi syntézou a štěpením	jaderné štěpení, jaderná syntéza	
objasní pojem řetězové reakce		
vysvětlí princip jaderného reaktoru	jaderný reaktor a jaderná elektrárna	
uvede výhody a nevýhody jaderné elektrárny		4.4
	Vesmír	7.1, 7.2
vymezí Sluneční soustavu jako soustavu tvořenou Sluncem a planetami	Sluneční soustava	
vymezí hlavní složky Sluneční soustavy (Slunce, planety, měsíce, planetky, komety)	Slunce, planety a ostatní tělesa v Sluneční soustavě	
rozliší vnitřní a vnější planety na základě jejich stavby		
charakterizuje měsíce, komety a meteority		

Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova

Ročník	Předmět	Téma
6. – 9.	F	Laboratorní a skupinové práce

Výchova demokratického občana

Ročník	Předmět	Téma
6. – 9.	F	Laboratorní a skupinové práce

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Ročník	Předmět	Téma
6.	F	Soustava SI – fyzikální jednotky
8.	F	Motory, automobilismus, doprava
9.	F	Výroba a rozvod elektrické energie – elektrárny

Multikulturní výchova

Ročník	Předmět	Téma
6. – 9.	F	Laboratorní a skupinové práce

Environmentální výchova

Ročník	Předmět	Téma
6.	F	Teplotní roztažnost
7.	F	Pohyb těles – slovní úlohy
7.	F	Páka, kladka, kladkostroj – využití
8.	F	Atmosférický tlak
8.	F	Hydrostatický tlak
8.	F	Zákon zachování energie
8.	F	Tepelná výměna (záření, vedení, dotyk)
8.	F	Změny skupenství
8.	F	Elektrostatické pole, uzemnění
9.	F	Zásady správného použití elektrického spotřebiče
9.	F	Elektromagnety – použití
9.	F	Stejnoseměrný elektromotor
9.	F	Elektrárny
9.	F	Akustika – nadměrný hluk, ozvěna, akustika místností
9.	F	Jaderné elektrárny

Mediální výchova

Ročník	Předmět	Téma
8.	F	PC prezentace – zpracování různých témat
9.	F	Akustika – vysílače a přijímače zvuku
9.	F	PC prezentace – zpracování různých témat
9.	F	Jaderné elektrárny – prezentace v médiích (Tv, internet apod.)

Finanční gramotnost

Ročník	Předmět	Téma
9.	F	Energetické třídy spotřebičů vzhledem k ceně
9.	F	Spotřeba elektrické energie a finanční náročnost
9.	F	Úsporná energetická opatření
9.	F	Obnovitelné zdroje energie

4.6.2 Chemie

Charakteristika vzdělávacího oboru

Chemie je přírodní věda, která zkoumá složení, strukturu, vlastnosti a vzájemné přeměny látek, které nás obklopují. Učí vnímat okolní svět a jeho změny v souvislostech a vysvětluje podstatu chemických přeměn i s dopadem na člověka a prostředí, ve kterém žije. Vychovává k uvážlivému využívání přírodních zdrojů a lidských poznatků s ohledem na trvale udržitelný rozvoj.

Výchovně vzdělávací strategie k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí

Klíčová kompetence	Výchovně a vzdělávací strategie
Kompetence k učení	Podpora rozvoje dovedností a způsobů rozhodování metodami, které umožňují přímou zkušenost
	Dostatek informačních zdrojů – knihovna, internet, exkurze atd.
	Propojení informací se skutečným životem
	Samostatnost, organizace vlastní činnosti
	Komunikace, spolupráce v týmu
	Prezentace vlastních výsledků
	Práce v motivujícím prostředí
	Práce s přiměřeným učivem
	Hodnocení za to, co žák umí, ne za to, co neumí
	Stanovení postupných cílů
	Získané vědomosti a poznatky aplikovat v praktickém životě
	Osobní příklad
	Kompetence k řešení problémů
Uplatňování mezipředmětových vztahů	
Objevování vzájemných příčin a souvislostí přírodních a společenských jevů a dějů	
Široké uplatnění praktických cvičení	
Uplatňování základních myšlenkových operací – srovnávání, analýza, syntéza, zobecňování, abstrakce	
Rozvoj schopnosti logického uvažování	
Podpora netradičních způsobů řešení	
Kompetence komunikativní	Prostor pro komunikace různými formami (ústně, písemně, výtvarnými prostředky, využitím technických prostředků)
	Dodržování etiky komunikace (věcnost, naslouchání, respektování různých názorů – originálních, nezdařených apod.)
	Základ spolupráce a společného prožívání
	Osvojování a správné používání odborné terminologie
	Práce v týmu
Kompetence sociální a personální	Atmosféra demokracie a přátelství
	Kooperativní učení, spolupráce ve výuce
	Osobní odpovědnost za výsledky společné práce
	Učit se samostatně rozhodovat a nést důsledky za svá rozhodnutí
	Demokracii a svobodu nezaměňovat za anarchii
	Nutnost dodržování mravních hodnot a slušného jednání
	Vhodnou formou prosazovat svoje zájmy
	Učit se argumentovat
Kompetence občanské	Stanovení jasných pravidel pro soužití ve škole – práva, povinnosti, sankce
	Vztahy ve škole – úcta, sounáležitost, uznání
	Solidarita s druhými
	Integrace žáků vyžadujících speciální péči
	Vytváření podmínek pro adaptaci žáků z jiných kulturních prostředí
	Ohleduplnost vůči ostatním lidem

	Vhodné prostředí – funkční, estetické, bezpečné – spoluúčast na jeho úpravě
	Učit se ohleduplnému a citlivému vztahu k lidem, přírodě, kulturním a etickým hodnotám
Kompetence pracovní	Osvojování základních pracovních dovedností a návyků
	Důsledné dodržování bezpečnosti práce při činnostech ve škole
	Dodržování zásad hygieny práce
	Vedení k systematické, soustavné a přesné práci
	Chápe význam sebehodnocení a učí se jej uplatňovat
	Uplatňování mezipředmětových vztahů při volbě povolání

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

1. POZOROVÁNÍ, POKUS A BEZPEČNOST PRÁCE

Očekávané výstupy

žák

1.1 určí společné a rozdílné vlastnosti látek

1.2 pracuje bezpečně s vybranými dostupnými a běžně používanými látkami a hodnotí jejich rizikovost; posoudí nebezpečnost vybraných dostupných látek, se kterými zatím pracovat nesmí

1.3 objasní nejefektivnější jednání v modelových příkladech havárie s únikem nebezpečných látek

Učivo

vlastnosti látek – hustota, rozpustnost, tepelná a elektrická vodivost, vliv atmosféry na vlastnosti a stav látek.

zásady bezpečné práce – ve školní pracovně (laboratoři) i v běžném životě

nebezpečné látky a přípravky – bezpečnostní věty, varovné značky a jejich význam

mimořádné události – havárie chemických provozů, úniky nebezpečných látek

2. SMĚSI

Očekávané výstupy

žák

2.1 rozlišuje směsi a chemické látky

2.2 vypočítá složení roztoků, připraví prakticky roztok daného složení

2.3 vysvětlí základní faktory ovlivňující rozpouštění pevných látek

2.4 navrhne postupy a prakticky provede oddělování složek směsí o známém složení; uvede příklady oddělování složek v praxi

2.5 rozliší různé druhy vody a uvede příklady jejich výskytu a použití

2.6 uvede příklady znečištění vody a vzduchu v pracovním prostředí a domácnosti, navrhne nejvhodnější preventivní opatření a způsoby likvidace znečištění

Učivo

směsi – různorodé, stejnorodé roztoky; hmotnostní zlomek a koncentrace roztoku; koncentrovanější, zředěnější, nasycený a nenasycený roztok; vliv teploty, míchání a plošného obsahu pevné složky na rychlost jejího rozpouštění do roztoku; oddělování složek směsí (usazování, filtrace, destilace, krystalizace, sublimace)

voda – destilovaná, pitná, odpadní; výroba pitné vody; čistota vody

vzduch – složení, čistota ovzduší, ozonová vrstva

3. ČÁSTICOVÉ SLOŽENÍ LÁTEK A CHEMICKÉ PRVKY

Očekávané výstupy

žák

3.1 používá pojmy atom a molekula ve správných souvislostech

3.2 rozlišuje chemické prvky a chemické sloučeniny a pojmy užívá ve správných souvislostech

3.3 orientuje se v periodické soustavě chemických prvků, rozpozná vybrané kovy a nekovy a usuzuje na jejich možné vlastnosti

Učivo

částicové složení látek – molekuly, atomy, atomové jádro, protony, neutrony, elektronový obal a jeho změny v chemických reakcích, elektrony

prvky – názvy, značky, vlastnosti a použití vybraných prvků, skupiny a periody v periodické soustavě chemických prvků; protonové číslo

chemické sloučeniny – chemická vazba, názvosloví jednoduchých anorganických a organických sloučenin

4. CHEMICKÉ REAKCE

Očekávané výstupy

žák

4.1 rozliší výchozí látky a produkty chemických reakcí, uvede příklady prakticky důležitých chemických reakcí, provede jejich klasifikaci a zhodnotí jejich využívání

4.2 přečte chemické rovnice a s užitím zákona zachování hmotnosti vypočítá hmotnost výchozí látky nebo produktu

4.3 aplikuje poznatky o faktorech ovlivňujících průběh chemických reakcí v praxi a při předcházení jejich nebezpečnému průběhu

Učivo

chemické reakce – zákon zachování hmotnosti, chemické rovnice, látkové množství, molární hmotnost

klasifikace chemických reakcí – slučování, neutralizace, reakce exotermní a endotermní

faktory ovlivňující rychlost chemických reakcí – teplota, plošný obsah povrchu výchozích látek, katalýza

chemie a elektřina – výroba elektrického proudu chemickou cestou

5. ANORGANICKÉ SLOUČENINY

Očekávané výstupy

žák

- 5.1 porovná vlastnosti a použití vybraných prakticky významných oxidů, kyselin, hydroxidů a solí a posoudí vliv významných zástupců těchto látek na životní prostředí
- 5.2 vysvětlí vznik kyselých dešťů, uvede jejich vliv na životní prostředí a uvede opatření, kterými jim lze předcházet
- 5.3 orientuje se na stupnici pH, změří reakci roztoku univerzálním indikátorovým papírkem a uvede příklady uplatňování neutralizace v praxi

Učivo

oxidy – názvosloví, vlastnosti a použití vybraných prakticky významných oxidů

kyseliny a hydroxidy – kyselost a zásaditost roztoků; vlastnosti, vzorce, názvy a použití vybraných prakticky významných kyselin a hydroxidů

solí kyslíkaté a nekyslíkaté – vlastnosti, použití vybraných solí, oxidační číslo, názvosloví, vlastnosti a použití vybraných prakticky významných halogenidů

6. ORGANICKÉ SLOUČENINY

Očekávané výstupy

žák

- 6.1 rozliší nejjednodušší uhlovodíky, uvede jejich zdroje, vlastnosti a použití
- 6.2 zhodnotí užívání fosilních paliv a vyráběných paliv jako zdrojů energie a uvede příklady produktů průmyslového zpracování ropy
- 6.3 rozliší vybrané deriváty uhlovodíků, uvede jejich zdroje, vlastnosti a použití
- 6.4 orientuje se ve výchozích látkách a produktech fotosyntézy a koncových produktech biochemického zpracování, především bílkovin, tuků, sacharidů.
- 6.5 určí podmínky postačující pro aktivní fotosyntézu
- 6.6 uvede příklady zdrojů bílkovin, tuků, sacharidů a vitaminů

Učivo

uhlovodíky – příklady v praxi významných alkanů, uhlovodíků s vícenásobnými vazbami a aromatických uhlovodíků

paliva – ropa, uhlí, zemní plyn, průmyslově vyráběná paliva

deriváty uhlovodíků – příklady v praxi významných alkoholů a karboxylových kyselin

přírodní látky – zdroje, vlastnosti a příklady funkcí bílkovin, tuků, sacharidů a vitaminů v lidském těle

7. CHEMIE A SPOLEČNOST

Očekávané výstupy

žák

- 7.1 zhodnotí využívání prvotních a druhotných surovin z hlediska trvale udržitelného rozvoje na Zemi
- 7.2 aplikuje znalosti o principech hašení požárů na řešení modelových situací z praxe

7.3 orientuje se v přípravě a využívání různých látek v praxi a jejich vlivech na životní prostředí a zdraví člověka

Učivo

chemický průmysl v ČR – výrobky, rizika v souvislosti s životním prostředím, recyklace surovin, koroze

průmyslová hnojiva

tepelně zpracovávané materiály – cement, vápno, sádra, keramika

plasty a syntetická vlákna – vlastnosti, použití, likvidace

detergenty a pesticidy, insekticidy

hořlaviny – význam tříd nebezpečnosti

léčiva a návykové látky

8. ročník

Konkrétní výstupy pro žáka	Učivo	Výstupy
	<u>Pozorování, pokus a bezpečnost práce</u>	Chemie
určí společné a rozdílné vlastnosti látek	Vlastnosti látek	1.1.
pracuje bezpečně s vybranými dostupnými a běžně používanými látkami	pokus jako důležitý postup v chemii	7.2., 7.3.
hodnotí jejich rizikovost, posoudí nebezpečnost vybraných dostupných látek	zásady bezpečnosti práce při školních experimentech i v běžném životě	7.2., 7.3.
	<u>Směsi</u>	
rozliší směs a chemickou látku	směsi a jejich složky	2.1.
počítá hmotnostní zlomek složek v roztoku	hmotnostní zlomek	2.2.
Připraví roztok o daném složení	Koncentrace roztoků, nasycený a nenasycený roztok	2.2., 2.3.
navrhne, vysvětlí a prakticky provede oddělování složek směsí	oddělování složek směsí (usazování, filtrace, destilace, krystalizace, sublimace)	2.4.
rozliší různé druhy vod a uvede příklady jejich výskytu a použití	Voda – vlastnosti, výskyt, význam	2.5.
popíše složení vzduchu, vznik inverze a smogu	Vzduch – vlastnosti, význam	2.5.
uvede příklady znečišťování vody a vzduchu v pracovním prostředí a v domácnosti a navrhne preventivní opatření a způsob likvidace znečištění	výroba pitné vody, čistírny vody vzduch - složení, čistota ovzduší, ozónová vrstva, teplotní inverze, smog	2.6.
	<u>Složení látek a chemická vazba</u>	
používá pojmy atom a molekula	Stavba atomu a molekuly	3.1.
uvede obsah pojmu chemický prvek, používá chemické značky vybraných prvků	Chemické prvky	3.2.

charakterizuje obsah pojmu chemická vazba a vznik molekul	Chemická vazba, molekula, sloučenina	3.1., 3.2.
vysvětlí pojem molekula	Stavba chemických látek	3.1., 3.2.
rozliší chemické prvky a chemické sloučeniny	Prvky a sloučeniny	3.1., 3.2.
	<u>Chemické prvky</u>	
rozlišuje kovy a nekovy a charakterizuje vlastnosti a použití některých vybraných prvků	vlastnosti a využití některých vybraných prvků	Chemie: 3.3
orientuje se v periodické soustavě prvků, využívá znalostí o periodické soustavě	periodický zákon	3.3.
	<u>Chemické reakce</u>	
rozliší výchozí látky a produkty chemických reakcí	chemické reakce, reaktanty, produkty	Chemie: 4.1.
uvede příklady prakticky důležitých chemických reakcí, provede jejich klasifikaci	klasifikace chemických reakcí	4.1.
zapisuje jednoduché chemické rovnice a aplikuje zákon zachování hmotnosti	chemická rovnice	4.2.
používá veličinu látkové množství	Látkové množství	4.2.
vypočítá molární hmotnost sloučeniny	molární hmotnost	4.2.
Aplikuje poznatky o podmínkách ovlivňujících průběh chemické reakce	Vliv na průběh chemické reakce	4.3.
	<u>Oxidy a halogenidy</u>	
Používá názvosloví oxidů a halogenidů	Názvosloví anorganických sloučenin	Chemie: 5.1
charakterizuje nejvýznamnější vlastnosti a použití vybraných oxidů a halogenidů	Oxidy a halogenidy	5.1.
popíše princip skleníkového efektu, kyselých dešťů a freonů	Vybrané oxidy a halogenidy	5.2.
	<u>Kyseliny a hydroxidy</u>	
zapiše vzorce a charakterizuje vlastnosti vybraných prakticky významných kyselin a hydroxidů a poskytuje první pomoc při zasažení pokožky roztokem kyseliny a hydroxidu	vlastnosti, vzorce, názvy a použití vybraných prakticky významných kyselin a hydroxidů	Chemie: 5.1, 5.2.

9. ročník

Konkrétní výstupy pro žáka	Učivo	Výstupy
rozlišuje kyselé a zásadité roztoky pomocí indikátorů a uvede příklady	Kyselé a zásadité roztoky, pH, indikátory	5.3.

takových roztoků, změří pH roztoku univerzálním indikátorovým papírkem a určí, zda se jedná o kyselý nebo zásaditý roztok		
	<u>Soli</u>	
Používá názvosloví solí	Názvosloví solí	Chemie: 5.1.
seznámí se s různými možnostmi přípravy solí	Neutralizace a její využití, příprava solí	5.3.
uvede příklady využití solí	Vlastnosti a použití vybraných solí, průmyslová hnojiva, stavební pojiva, keramika	5.1.
Žák:	<u>Výpočty v chemii</u>	
řeší výpočtové úlohy z chemických rovnic	výpočty z chemických rovnic	Chemie: 4.2
počítá látkovou koncentraci roztoků	výpočet látkové koncentrace	4.2.
	<u>Redoxní reakce</u>	
rozeznává redoxní reakce mezi ostatními chemickými reakcemi a určuje v zápisu chemických rovnic oxidaci a redukci	redoxní reakce a jejich praktický význam	Chemie: 4.1
vysvětlí princip elektrolýzy	elektrolýza a její průmyslové využití	5.1.
vysvětlí podstatu výroby železa a oceli	výroba železa, oceli	3.3.
	<u>Uhlovodíky</u>	
zapiše vzorce, popíše výskyt, vlastnosti a použití vybraných v praxi významných uhlovodíků	příklady v praxi významných alkanů, cykloalkanů, uhlovodíků s násobnými vazbami a arenů	Chemie: 6.1.
Popíše zpracování, ropy, uvede produkty této výroby a jejich význam	Uhlí, ropa, zemní plyn	2.6., 6.2.
zhodnotí z ekologického hlediska využívání různých paliv	fosilní paliva, vyráběná paliva	2.6., 7.1.
popíše nebezpečí a zásady bezpečného užívání topných plynů v domácnosti	exotermické a endotermické reakce	7.2.
	<u>Deriváty uhlovodíků</u>	
napiše vzorce, uvede vlastnosti a použití vybraných důležitých derivátů uhlovodíků	Vybrané halogenderiváty, alkoholy, fenoly, organické kyseliny, aldehydy, ketony	6.3.
popíše zdroje a vlastnosti tuků a jejich vhodný obsah ve stravě člověka	tuky	6.6.
uvede výchozí látky, produkty a podmínky fotosyntézy	Sacharidy	6.6., 6.4.
popíše zdroje, vlastnosti a použití uvedených sacharidů	sacharidy	6.6.

vyjmenuje příklady zdrojů bílkovin a uvede důvody a obecné zásady pro jejich začlenění do stravy	bílkoviny	6.6.
Seznámí se s významem biokatalyzátorů	vitamíny, enzymy, hormony	6.6.
	Chemie ve společnosti	
vyjmenuje příklady plastů a syntetických vláken, zná jejich vlastnosti, výhody a nevýhody při jejich používání	Plasty a syntetická vlákna	Chemie: 7.1.
Seznámí se s významem chemického průmyslu pro život člověka	Detergenty, pesticidy, léčiva, stavební pojiva, návykové látky	7.3.

Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova

Ročník	Předmět	Téma
8. – 9.	Ch	Všechny laboratorní práce

Výchova demokratického občana

Ročník	Předmět	Téma
	Ch	

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Ročník	Předmět	Téma
	Ch	

Multikulturní výchova

Ročník	Předmět	Téma
	Ch	

Environmentální výchova

Ročník	Předmět	Téma
8.	Ch	Voda a vzduch – základ života
9.	Ch	Vyčerpatelné a nevyčerpatelné zdroje energie
9.	Ch	Uhlovodíky a automobilismus
9.	Ch	Chemie slouží i ohrožuje

Mediální výchova

Ročník	Předmět	Téma
	Ch	

Finanční gramotnost

Ročník	Předmět	Téma
8.	Ch	Laboratorní řád – pořizovací náklady pomůcek
8.	Ch	Šetrné zacházení s chemikáliemi
8.	Ch	Požizovací ceny látek běžně potřebných v domácnosti
8.	Ch	Informace o obyčejných látkách se stejnými účinky jako mívají předražené výrobky např. z reklam
8.	Ch	Dvouprvkové sloučeniny – názvosloví, použití
8.	Ch	Kyselé a zásadité látky – vlastnosti, použití
9.	Ch	Ropný průmysl, automobilismus, ceny ropy, benzínu a nafty
9.	Ch	Požizovací ceny látek běžně potřebných v domácnosti
9.	Ch	Informace o obyčejných látkách se stejnými účinky jako mívají předražené výrobky např. z reklam

4.6.3 Přírodopis

Charakteristika vzdělávacího oboru

Přírodopis je přírodní věda, která zkoumá zákonitosti živé i neživé přírody. Vysvětluje biologickou podstatu života a jeho jednotnost, všímá si vzájemných vazeb mezi organismy i neživou přírodou. Objasňuje základní principy anatomie a fyziologie organismů a vývojové souvislosti. Zdůrazňuje funkci člověka jako článku přirozeného vývoje a zároveň jeho odpovědnost za zachování planety Země i pro budoucí generace.

Výchovně vzdělávací strategie k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí

Klíčová kompetence	Výchovné a vzdělávací strategie
<i>Kompetence k učení</i>	Podpora rozvoje dovedností a způsobů rozhodování metodami, které umožňují přímou zkušenost
	Dostatek informačních zdrojů – knihovna, internet, exkurze atd.
	Propojení informací se skutečným životem
	Samostatnost, organizace vlastní činnosti
	Vlastní úsudek, iniciativa, tvořivost, zodpovědnost
	Komunikace, spolupráce v týmu
	Prezentace vlastních výsledků
	Práce v motivujícím prostředí
	Práce s přiměřeným učivem
	Hodnocení za to, co žák umí, ne za to, co neumí
	Stanovení postupných cílů
	Zařazování metod podporujících zvědavost
	Získané vědomosti a poznatky aplikovat v praktickém životě
	Osobní příklad
<i>Kompetence k řešení problémů</i>	Poznatky nejsou předkládány v hotové podobě
	Uplatňování mezipředmětových vztahů

	Objevování vzájemných příčin a souvislostí přírodních a společenských jevů a dějů
	Široké uplatnění praktických cvičení
	Uplatňování základních myšlenkových operací – srovnávání, analýza, syntéza, zobecňování, abstrakce
	Rozvoj schopnosti logického uvažování
	Podpora netradičních způsobů řešení
Kompetence komunikativní	Prostor pro komunikace různými formami (ústně, písemně, výtvarnými prostředky, využitím technických prostředků)
	Dodržování etiky komunikace (věcnost, naslouchání, respektování různých názorů – originálních, nezdařených apod.)
	Základ spolupráce a společného prožívání
	Práce v týmu
Kompetence sociální a personální	Atmosféra demokracie a přátelství
	Kooperativní učení, spolupráce ve výuce
	Osobní odpovědnost za výsledky společné práce
	Spolupráce učitelů
	Učit se samostatně rozhodovat a nést důsledky za svá rozhodnutí
	Demokracii a svobodu nezaměňovat za anarchii
	Nutnost dodržování mravních hodnot a slušného jednání
	Vhodnou formou prosazovat svoje zájmy
	Učit se argumentovat
Kompetence občanské	Stanovení jasných pravidel pro soužití ve škole – práva, povinnosti, sankce
	Vztahy ve škole – úcta, sounáležitost, uznání
	Solidarita s druhými
	Integrace žáků vyžadujících speciální péči
	Vytváření podmínek pro adaptaci žáků z jiných kulturních prostředí
	Ohleduplnost vůči ostatním lidem
	Vhodné prostředí – funkční, estetické, bezpečné – spoluúčast na jeho úpravě
	Učit se ohleduplnému a citlivému vztahu k lidem, přírodě, kulturním a etickým hodnotám
Kompetence pracovní	Osvojování základních pracovních dovedností a návyků
	Důsledné dodržování bezpečnosti práce při činnostech ve škole
	Dodržování zásad hygieny práce
	Vedení k systematické, soustavné a přesné práci
	Chápe význam sebehodnocení a učí se jej uplatňovat
	Uplatňování mezipředmětových vztahů při volbě povolání

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

1. OBECNÁ BIOLOGIE A GENETIKA

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

ŽÁK

1.1 ROZLIŠÍ ZÁKLADNÍ PROJEVY A PODMÍNKY ŽIVOTA, ORIENTUJE SE V DANÉM PŘEHLEDU VÝVOJE ORGANISMŮ

1.2 POPIŠE ZÁKLADNÍ ROZDÍLY MEZI BUŇKOU ROSTLIN, ŽIVOČICHŮ A BAKTERIÍ A OBJASNÍ FUNKCI ZÁKLADNÍCH ORGANEL

1.3 ROZPOZNÁ, POROVNÁ A OBJASNÍ FUNKCI ZÁKLADNÍCH ORGÁNŮ (ORGÁNOVÝCH SOUSTAV) ROSTLIN I ŽIVOČICHŮ

1.4 TŘÍDÍ ORGANISMY A ZAŘADÍ VYBRANÉ ORGANISMY DO ŘÍŠÍ A NIŽŠÍCH TAXONOMICKÝCH JEDNOTEK

1.5 VYSVĚTLÍ PODSTATU POHLAVNÍHO A NEPOHLAVNÍHO ROZMNOŽOVÁNÍ A JEHO VÝZNAM Z HLEDISKA DĚDIČNOSTI

1.6 UVEDE PŘÍKLADY DĚDIČNOSTI V PRAKTICKÉM ŽIVOTĚ A PŘÍKLADY VLIVU PROSTŘEDÍ NA UTVÁŘENÍ ORGANISMŮ

1.7 UVEDE NA PŘÍKLADECH Z BĚŽNÉHO ŽIVOTA VÝZNAM VIRŮ A BAKTERIÍ V PŘÍRODĚ I PRO ČLOVĚKA

Učivo

vznik, vývoj, rozmanitost, projevy života a jeho význam – výživa, dýchání, růst, rozmnožování, vývin, reakce na podněty; názory na vznik života

základní struktura života – buňky, pletiva, tkáně, orgány, orgánové soustavy, organismy jednobuněčné a mnohobuněčné

význam a zásady třídění organismů

dědičnost a proměnlivost organismů – podstata dědičnosti a přenos dědičných informací, gen, křížení

viry a bakterie – výskyt, význam a praktické využití

2. BIOLOGIE HUB

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

ŽÁK

2.1 ROZPOZNÁ NAŠE NEJZNÁMĚJŠÍ JEDLÉ A JEDOVATÉ HOUBY S PLODNICEMI A POROVNÁ JE PODLE CHARAKTERISTICKÝCH ZNAKŮ

2.2 VYSVĚTLÍ RŮZNÉ ZPŮSOBY VÝŽIVY HUB A JEJICH VÝZNAM V EKOSYSTÉMECH A MÍSTO V POTRAVNÍCH ŘETĚZCÍCH

2.3 OBJASNÍ FUNKCI DVOU ORGANISMŮ VE STÉLCE LIŠEJNÍKŮ

Učivo

houby bez plodnic – základní charakteristika, pozitivní a negativní vliv na člověka a živé organismy

houby s plodnicemi – stavba, výskyt, význam, zásady sběru, konzumace a první pomoc při otravě houbami

lišejníky – stavba, symbióza, výskyt a význam

3. BIOLOGIE ROSTLIN

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

ŽÁK

- 3.1 ODVODÍ NA ZÁKLADĚ POZOROVÁNÍ USPOŘÁDÁNÍ ROSTLINNÉHO TĚLA OD BUNĚKY PŘES PLETIVA AŽ K JEDNOTLIVÝM ORGÁNŮM**
- 3.2 POROVNÁ VNĚJŠÍ A VNITŘNÍ STAVBU JEDNOTLIVÝCH ORGÁNŮ A UVEDE PRAKTICKÉ PŘÍKLADY JEJICH FUNKCÍ A VZTAHŮ V ROSTLINĚ JAKO CELKU**
- 3.3 VYSVĚTLÍ PRINCIP ZÁKLADNÍCH ROSTLINNÝCH FYZIOLOGICKÝCH PROCESŮ A JEJICH VYUŽITÍ PŘI PĚSTOVÁNÍ ROSTLIN**
- 3.4 ROZLIŠUJE ZÁKLADNÍ SYSTEMATICKÉ SKUPINY ROSTLIN A URČUJE JEJICH VÝZNAČNÉ ZÁSTUPCE POMOCÍ KLÍČŮ A ATLASŮ**
- 3.5 ODVODÍ NA ZÁKLADĚ POZOROVÁNÍ PŘÍRODY ZÁVISLOST A PŘIZPŮSOBENÍ NĚKTERÝCH ROSTLIN PODMÍNKÁM PROSTŘEDÍ**

Učivo

anatomie a morfologie rostlin – stavba a význam jednotlivých částí těla vyšších rostlin (kořen, stonek, list, květ, semeno, plod)

fyzologie rostlin – základní principy fotosyntézy, dýchání, růstu, rozmnožování

systém rostlin – poznávání a zařazování daných zástupců běžných druhů řas, mechorostů, kaprad'orostů (plavuně, přesličky, kapradiny), nahosemenných a krytosemenných rostlin (jednoděložných a dvouděložných); jejich vývoj a využití hospodářsky významných zástupců

význam rostlin a jejich ochrana

4. BIOLOGIE ŽIVOČICHŮ

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

ŽÁK

4.1 POROVNÁ ZÁKLADNÍ VNĚJŠÍ A VNITŘNÍ STAVBU VYBRANÝCH ŽIVOČICHŮ A VYSVĚTLÍ FUNKCI JEDNOTLIVÝCH ORGÁNŮ

4.2 ROZLIŠUJE A POROVNÁ JEDNOTLIVÉ SKUPINY ŽIVOČICHŮ, URČUJE VYBRANÉ ŽIVOČICHY, ZAŘAZUJE JE DO HLAVNÍCH TAXONOMICKÝCH SKUPIN

4.3 ODVODÍ NA ZÁKLADĚ POZOROVÁNÍ ZÁKLADNÍ PROJEVY CHOVÁNÍ ŽIVOČICHŮ V PŘÍRODĚ, NA PŘÍKLADECH OBJASNÍ JEJICH ZPŮSOB ŽIVOTA A PŘIZPŮSOBENÍ DANÉMU PROSTŘEDÍ

4.4 ZHODNOTÍ VÝZNAM ŽIVOČICHŮ V PŘÍRODĚ I PRO ČLOVĚKA UPLATŇUJE ZÁSADY BEZPEČNÉHO CHOVÁNÍ VE STYKU SE ŽIVOČICHY

Učivo

stavba těla, stavba a funkce jednotlivých částí těla – živočišná buňka, tkáně, orgány, orgánové soustavy, organismy jednobuněčné a mnohobuněčné, rozmnožování

vývoj, vývin a systém živočichů – významní zástupci jednotlivých skupin živočichů - prvoci, bezobratlí (žahavci, ploštěnci, hlísti, měkkýši, kroužkovci, členovci), strunatci (paryby, ryby, obojživelníci, plazi, ptáci, savci)

rozšíření, význam a ochrana živočichů – hospodářsky a epidemiologicky významné druhy, péče o vybrané domácí živočichy, chov domestikovaných živočichů, živočišná společnost

projevy chování živočichů

5. BIOLOGIE ČLOVĚKA

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

ŽÁK

5.1 URČÍ POLOHU A OBJASNÍ STAVBU A FUNKCI ORGÁNŮ A ORGÁNOVÝCH SOUSTAV LIDSKÉHO TĚLA, VYSVĚTLÍ JEJICH VZTAHY

5.2 ORIENTUJE SE V ZÁKLADNÍCH VÝVOJOVÝCH STUPNÍCH FYLOGENEZE ČLOVĚKA

5.3 OBJASNÍ VZNIK A VÝVIN NOVÉHO JEDINCE OD POČETÍ AŽ DO STÁŘÍ

5.4 ROZLIŠUJE PŘÍČINY, PŘÍPADNĚ PŘÍZNAKY BĚŽNÝCH NEMOCÍ A UPLATŇUJE ZÁSADY JEJICH PREVENCE A LÉČBY

5.5 APLIKUJE PŘEDLÉKAŘSKOU PRVNÍ POMOC PŘI PORANĚNÍ A JINÉM POŠKOZENÍ TĚLA

Učivo

fylogeneze a ontogeneze člověka – rozmnožování člověka

anatomie a fyziologie – stavba a funkce jednotlivých částí lidského těla, orgány, orgánové soustavy (opěrná, pohybová, oběhová, dýchací, trávicí, vylučovací a rozmnožovací, řídicí), vyšší nervová činnost, hygiena duševní činnosti

nemoci, úrazy a prevence – příčiny, příznaky, praktické zásady a postupy při léčení běžných nemocí; závažná poranění a život ohrožující stavy

životní styl – pozitivní a negativní dopad na zdraví člověka

6. NEŽIVÁ PŘÍRODA

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

ŽÁK

6.1 OBJASNÍ VLIV JEDNOTLIVÝCH SFÉR ZEMĚ NA VZNIK A TRVÁNÍ ŽIVOTA

6.2 ROZPOZNÁ PODLE CHARAKTERISTICKÝCH VLASTNOSTÍ VYBRANÉ NEROSTY A HORNINY S POUŽITÍM URČOVACÍCH POMŮCEK

6.3 ROZLIŠUJE DŮSLEDKY VNITŘNÍCH A VNĚJŠÍCH GEOLOGICKÝCH DĚJŮ, VČETNĚ GEOLOGICKÉHO OBĚHU HORNIN I OBĚHU VODY

6.4 POROVNÁ VÝZNAM PŮDOTVORNÝCH ČINITELŮ PRO VZNIK PŮDY, ROZLIŠUJE HLAVNÍ PŮDNÍ TYPY A PŮDNÍ DRUHY V NAŠÍ PŘÍRODĚ

6.5 ROZLIŠUJE JEDNOTLIVÁ GEOLOGICKÁ OBDOBÍ PODLE CHARAKTERISTICKÝCH ZNAKŮ

6.6 UVEDE NA ZÁKLADĚ POZOROVÁNÍ VÝZNAM VLIVU PODNEBÍ A POČASÍ NA ROZVOJ A UDRŽENÍ ŽIVOTA NA ZEMI

Učivo

Země – vznik a stavba Země

nerosty a horniny – vznik, vlastnosti, kvalitativní třídění, praktický význam a využití zástupců, určování jejich vzorků; principy krystalografie

vnější a vnitřní geologické procesy – příčiny a důsledky

půdy – složení, vlastnosti a význam půdy pro výživu rostlin, její hospodářský význam pro společnost, nebezpečí a příklady její devastace, možnosti a příklady rekultivace

vývoj zemské kůry a organismů na Zemi – geologické změny, vznik života, výskyt typických organismů a jejich přizpůsobování prostředí
geologický vývoj a stavba území ČR – Český masív, Karpaty
podnebí a počasí ve vztahu k životu

7. ZÁKLADY EKOLOGIE

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

ŽÁK

7.1 UVEDE PŘÍKLADY VÝSKYTU ORGANISMŮ V URČITÉM PROSTŘEDÍ A VZTAHY MEZI NIMI

7.2 ROZLIŠUJE A UVEDE PŘÍKLADY SYSTÉMŮ ORGANISMŮ – POPULACE, SPOLEČENSTVA, EKOSYSTÉMY A OBJASNÍ NA ZÁKLADĚ PŘÍKLADU ZÁKLADNÍ PRINCIP EXISTENCE ŽIVÝCH A NEŽIVÝCH SLOŽEK EKOSYSTÉMU

7.3 VYSVĚTLÍ PODSTATU JEDNODUCHÝCH POTRAVNÍCH ŘETĚZCŮ V RŮZNÝCH EKOSYSTÉMECH A ZHODNOTÍ JEJICH VÝZNAM

7.4 UVEDE PŘÍKLADY Kladných i záporných vlivů člověka na životní prostředí a příklady narušení rovnováhy ekosystému

Učivo

organismy a prostředí – vzájemné vztahy mezi organismy, mezi organismy a prostředím; populace, společenstva, přirozené a umělé ekosystémy, potravní řetězce, rovnováha v ekosystému

ochrana přírody a životního prostředí – globální problémy a jejich řešení, chráněná území

8. PRAKTICKÉ POZNÁVÁNÍ PŘÍRODY

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

ŽÁK

8.1 APLIKUJE PRAKTICKÉ METODY POZNÁVÁNÍ PŘÍRODY

8.2 DODRŽUJE ZÁKLADNÍ PRAVIDLA BEZPEČNOSTI PRÁCE A CHOVÁNÍ PŘI POZNÁVÁNÍ ŽIVÉ A NEŽIVÉ PŘÍRODY

Učivo

praktické metody poznávání přírody – pozorování lupou a mikroskopem (případně dalekohledem), zjednodušené určovací klíče a atlasy, založení herbáře a sbírek, ukázky odchytu některých živočichů, jednoduché rozčleňování rostlin a živočichů

významní biologové a jejich objevy

6. ročník

Konkrétní výstupy pro žáka	Učivo	Výstupy
	Země a život	
porovnává různé názory na vznik a vývoj života, vysvětlí představu o současném vědeckém názoru na vznik a vývoj života	názory na vznik Země a života, vznik atmosféry a hydrosféry, látky organické a anorganické, vývoj živé hmoty	Př.: 6.1

	Organismy jednobuněčné	
uvede na příkladu z běžného života význam virů a bakterií v přírodě i pro člověka	viry, bakterie - stavba, výskyt, význam	Př.:1.2, 1.7, 8.1, 8.2
samostatně pracuje s mikroskopem, pozoruje trvalý a připraví nativní preparát, o svém pozorování napíše stručný záznam	práce s mikroskopem, příprava preparátu	Př.:8.1, 8.2
popíše stavbu bakteriální, rostlinné a živočišné buňky a buňky hub	sinice, jednobuněčné řasy, rozsivky	Př.: 1.2
objasní funkce základních organel	prvoci	Př.:1.4
	Vývoj a zdokonalování organismů	
orientuje se v přehledu vývoje organismů	vývoj buňky	Př.:1.1, 3.1
orientuje se v přehledu vývoje organismů od buněk přes pletiva a tkáně až k orgánům	rozlišení organismů na producenty, konzumenty a reducenty	Př.:7.1
	Mnohobuněčné organismy	
pojmenuje běžné druhy řas, uvede jejich význam	mnohobuněčné řasy	Př.:1.4
rozliší naše nejběžnější druhy jedlých i jedovatých hub s plodnicemi	mnohobuněčné houby (nižší a vyšší)	Př.:2.1, 2.2
vysvětlí různé způsoby výživy hub a jejich význam v ekosystému a místo v potravní pyramidě		
objasní funkci dvou organismů v těle lišejníku	lišejníky (symbióza)	
	Mnohobuněční živočichové	
orientuje se v taxonomickém uspořádání, pojmenuje a zařadí běžné zástupce nižších mnohobuněčných živočichů	žahavci, ploštěnci, kroužkovci, měkkýši, členovci (výskyt, stavba těla, vývoj orgánových soustav a jejich činnost, běžní zástupci, jejich životní prostředí, význam)	Př.:1.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4
popíše stavbu a funkci jednotlivých orgánů a soustav		
pracuje s odbornou literaturou (atlasy, encyklopedie)		Př.:8.1, 8.2
sestaví na základě zkušeností jednoduchý potravní řetězec		Př.: 7.3
využívá pozorování okem, lupou, mikroskopem, výsledky pozorování zaznamená		Př.:8.1, 8.2
vysvětlí význam živočichů v přírodě i pro člověka		Př.:7.1
uplatňuje zásady bezpečného chování ve styku se živočichy		Př.:

7. ročník

Konkrétní výstupy pro žáka	Učivo	Výstupy
	VYŠŠÍ ŽIVOČICHOVÉ	
charakterizuje znaky strunatců a jejich vývoj, vyjmenuje základní skupiny obratlovců	Strunatci - znaky, vývoj, rozdělení	Př.: 1.1, 1.4
vysvětlí stavbu a činnost orgánových soustav obratlovců	Obratlovci - systematické třídění, fyziologie a anatomie, význam, chování, zástupci (kruhoústí, paryby, ryby, obojživelníci, plazi, ptáci)	Př.:1.3, 1.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4
pojmenuje a zařadí do systému běžné zástupce paryb, ryb, obojživelníků, plazů a ptáků		Př.:1.4
	VYŠŠÍ ROSTLINY- VÝTRUSNÉ	
popíše stavbu těla mechorostů a pojmenuje jejich běžné druhy	Mechorosty	Př.:1.4
uvede význam mechorostů v ekosystému		
	Kaprad'orosty	
popíše rozdíly prvohorních a současných kaprad'orostů	rozdělení - plavuně, přesličky, kapradiny	Př.:1.4
pojmenuje běžné druhy kaprad'orostů ČR	běžné kaprad'orosty v ČR	Př.:3.4
	VYŠŠÍ ROSTLINY- SEMENNÉ	
vysvětlí činnost pletiv	rostlinná pletiva	Př.:1.3,3.1
	části těla semenných rostlin	
popíše stavbu kořene, stonku, listu, květu a plodu a vysvětlí základní fyziologické děje, které v těchto orgánech probíhají	stavba a činnost hlavních rostlinných orgánů (kořen, stonek, list, květ, plod)	Př.:3.1, 3.2, 3.3
rozlišuje zásadní rozdíl mezi pohlavním a nepohlavním rozmnožováním, uvede příklady	pohlavní a vegetativní rozmnožování	Př.:1.5
vyjmenuje znaky semenných rostlin	znaky semenných rostlin	Př.:3.2.
	Nahosemenné rostliny	
popíše znaky, stavbu těla a činnost jednotlivých orgánů a pletiv nahosemenných	rozdělení - cykasy, jinany a jehličnany	Př.:1.3, 1.4, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5
pojmenuje běžné jehličnany podle předložených přírodnin	určování jehličnanů	Př.:3.4, 8.1
	Krytosemenné rostliny	
orientuje se v systematickém třídění vyšších semenných rostlin, s pomocí atlasů, popř. klíče rostliny správně zařadí	systematické třídění vyšších rostlin (dvouděložné, jednoděložné) a jejich hospodářský význam pro člověka	Př.:1.4, 3.4, 3.5
odvodí na základě pozorování přírodnin závislost rostlin na prostředí a přizpůsobení se mu	určování rostlin podle přírodního materiálu	Př.:8.1, 8.2

uvede konkrétní příklady hospodářsky významných rostlin a způsob jejich využití	práce s atlasy a botanickým klíčem	Př.:8.1
	SPOLEČENSTVA	
zařadí rostliny a živočichy do ekosystémů, pozoruje jejich život a chování, zdůvodní význam ochrany ohrožených rostlin a živočichů	rostliny a živočichové jako součást ekosystémů	Př.:3.5, 4.3, 4.4, 7.4

8. ročník

Konkrétní výstupy pro žáka	Učivo	Výstupy
	Savci	
Popíše vnější stavbu těla převládající u většiny savců Zdůvodní přizpůsobení stavby těla různým životním prostředím savců	Vnější stavba těla savců	Př.:4.1., 4.3.
Charakterizuje základní stavbu, funkci, význam jednotlivých orgánových soustav	Vnitřní stavba těla savců (orgánové soustavy)	Př.:4.1., 4.3.,
Orientuje se v základním třídění savců Charakterizuje hlavní typické společné znaky u dané taxonom. jednotky Pojmenuje zástupce vybraných řádů savců Pozoruje chování savců Pracuje s odbornou literaturou (atlasy, encyklopedie) Objasní hospodářský význam některých savců, stručně popíše zásady jejich chovu a bezpečného zacházení s nimi	Třídění (taxonomie) savců	Př.:4.1., 4.2., 4.3., 4.4., 7.1., 8.1 8.2. Pč.:2.4.,
	Základy ekologie a ochrana ŽP	
Charakterizuje hlavní ekologické pojmy - ekologie, ekosystém, společenstvo, potravní řetězec, potravní vztahy, potravní pyramida, biom, biotop, biosféra, biologická rovnováha Sestaví jednoduchý potravní řetězec a pyramidu, rozlišuje různé druhy potravních vztahů Popíše vliv biotických a abiotických faktorů na vývoj ekosystémů Pozoruje různé typy chování organismů Zdůrazní vliv člověka na kvalitu životního prostředí a nutnost ochrany jeho složek (voda, půda, vzduch, organismy)	Ekologické pojmy Ekosystémy a vztahy v nich Abiotické a biotické složky prostředí Postavení člověka v ekosystému a jeho zodpovědnost za další vývoj Základy etologie	Př.: 6.6., 7.1., 7.2., 7.3., 7.4., 8.1.

Vysvětlí vzájemnou závislost jednotlivých složek prostředí a zpětné vazby, které zde fungují K získávání aktuálních informací využívá literaturu, internet		
	<u>Biologie člověka</u>	
Taxonomicky zařadí člověka do systému živočichů Vysvětlí hlavní názory (teorie) na vznik a původ člověka (náboženské, evoluční) Charakterizuje vývojovou větev člověka od nejstarších předchůdců člověka po současnost Uvede hlavní zástupce v této vývojové větve, popíše jejich anatomii a způsob života	Vznik a vývoj člověka	Př.. 5.2.
Definuje pojem rasa - plemeno Objasní vznik rozdílných ras, vyjmenuje je a určí hlavní tělesné znaky Vysvětlí pojem rasismus a uvede příklad	Lidské etnické skupiny	Př.:5.2.

9. ročník

Konkrétní výstupy pro žáka	Učivo	Výstupy
	<u>Biologie člověka</u>	
	<u>Anatomie a fyziologie člověka</u>	
Objasní funkci kosterní soustavy Pojmenuje nejdůležitější kosti lidského těla Popíše stavbu kosti Poskytne první pomoc při poranění opěrné soustavy	Soustava kosterní (opěrná)	Př.: 5.1., 5.5. Pč.: 2.5.
Objasní funkci svalové soustavy Rozliší druhy svalové tkáně Pojmenuje nejdůležitější kosterní svaly	Soustava pohybová (svalová)	Př.:5.1.
Vysvětlí funkce trávicí soustavy Popíše na transparentním modelu jednotlivé části trávicí soustavy, určí jejich konkrétní význam v trávicí soustavě Vyjmenuje základní složky potravy, určí jakou funkci v lidském organismu plní Objasní pojem metabolismus	Soustava trávicí	Př.: 5.1., 5.4., 1.7.

Popíše stavbu a funkci dýchací soustavy Vysvětlí princip výměny plynů při dýchání Charakterizuje škodlivé vlivy poškozující dýchací soustavu Vyjmenuje běžná onemocnění dýchací soustavy a případný způsob ochrany proti nim Poskytne 1. pomoc při zástavě dechu	Soustava dýchací	Př.: 5.1., 5.4., 5.5., 1.7.
Objasní funkci oběhové soustavy a s pomocí názorné pomůcky popíše její stavbu Popíše stavbu srdce a projevy srdeční činnosti Rozlišuje jednotlivé druhy cév a uvede jejich význam Uvede složení a funkce krve Poskytne 1. pomoc při poranění cév, při zástavě srdce Vyjmenuje infekční nemoci přenosné krví a uvede způsoby, jak onemocnění předcházet, popř. je dále nešířit Vysvětlí princip fungování imunitního systému člověka	Soustava oběhová	Př.: 5.1., 5.4., 5.5., 1.7. Pč.: 2.5.
Definuje základní funkci vylučovací soustavy a popíše její stavbu	Soustava vylučovací	Př.: 5.1.
Formuluje rozdíly mezi pohlavním a nepohlavním rozmnožováním Popíše anatomii a fyziologii rozmnožovacího ústrojí muže a ženy Popíše vznik a vývin nového jedince Vyjmenuje některé pohlavní choroby a příčiny jejich vzniku a možnosti předcházet těmto nemocem	Soustava rozmnožovací	Př.: 5.1., 5.3., 5.4.
Vysvětlí funkce a popíše stavbu kožní soustavy Vyjmenuje zásady hygieny v péči o kůži, ošetří drobná kožní poranění	Soustava kožní	Př.: 5.1., 5.4. Pč.: 2.5.
Vyjmenuje smyslové orgány, s pomocí názorných pomůcek vysvětlí jejich stavbu a funkce Uvede některé vady smyslových orgánů a objasní jejich příčinu (oko, krátkozrakost , dalekozrakost, barvoslepost) Uvede některá nebezpečí vedoucí k možnosti poškození smyslových orgánů a ochranu proti nim	Soustava smyslová (kůže, oko, ucho, čich, chuť)	Př.: 5.1., 5.4.
Objasní pojem žláza s vnitřní sekrecí	Soustava žláz s vnitřní sekrecí	Př.: 5.1., 5.4.

a pojem hormon (působek) Vysvětlí význam žláz s vnitřní sekrecí v lidském těle, vyjmenuje jednotlivé žlázy, popíše jejich anatomii a fyziologii Orientuje se v některých onemocněních způsobených špatnou funkcí těchto žláz		
Charakterizuje základní funkci nervové soustavy Popíše anatomii a fyziologii nervové tkáně (neuron, přenos signálu) Provede jednoduchou anatomickou charakteristiku mozku Vyjmenuje důležitá centra pro řízení základních dějů v lidském těle Definuje pojem reflex a popíše stavbu reflexního oblouku Uvede příklad podmíněných a nepodmíněných reflexů	Soustava nervová	Př..5.1.
	Genetika	
Objasní princip přenosu vloh a definuje základní genetické pojmy	Základy genetiky (pojmy, J. G. Mendel, druhy dědičnosti)	1.5.
Vysvětlí rozdíl mezi pohlavním a nepohlavním rozmnožováním, vysvětlí význam chromozómů, DNA	pohlavní a nepohlavní rozmnožování - chromozómy, DNA	Př.: 1.5.
Uvede příklady některých dědičných onemocnění a na konkrétních příkladech praktické využití genetického inženýrství v současné době	mutace - dědičné choroby, genetické inženýrství	1.6.
	Země - naše planeta	
Vyjmenuje základní zemské obaly a popíše jejich vliv na existenci života	Vznik a stavba Země	Př.:6.1.
	Mineralogie	
Objasní vznik minerálů Určuje jednotlivé vlastnosti nerostů na předložených vzorcích nerostů Pracuje se zjednodušenou formou Klíče k určování minerálů Vyjmenuje význam běžných nerostů	Minerály - vznik, vlastnosti, význam a určování základních minerálů	Př.: 6.2., 8.1., 8.2.
	Petrologie	

Vysvětlí způsob vzniku jednotlivých typů hornin Rozliší podle předložených vzorků nejběžnější druhy hornin O výsledcích svého pozorování vypracuje jednoduchý zápis U běžných hornin uvede jejich význam a výskyt v ČR Pracuje s geologickou mapou ČR Vysvětlí horninotvorný cyklus	Horniny - definice, složení, vznik (vyvřelé, přeměněné a usazené horniny), výskyt, použití	Př.: 6.2., 6.3., 8.1., 8.2.,
	Utváření zemského povrchu	
vyjmenuje jednotlivé vnitřní geologické děje a na základě znalostí o stavbě Země určí příčinu jejich vzniku a charakterizuje jejich základní projevy pracuje s mapou světa i ČR rozlišuje důsledky vnitřních geologických dějů pro život člověka v ohrožených oblastech	Vnitřní geologické děje – zlomy, vrásky, příkrovy, vrásnění, zemětřesení, sopečná činnost	Př.: 6.3.
Charakterizuje rozdíl mezi vnitřními a vnějšími geologickými ději v souvislosti s působením na utváření povrchu Aplikuje poznatky získané při vycházkách, školních výletech či exkurzích Vysvětlí oběh vody Pracuje s odbornou literaturou	Vnější geologické děje – činnost vody, větru, gravitace, ledovců, organismů a člověka	Př.:6.3., 8.1., 8.2.
	Pedologie	
Definuje pojmy půda a pedosféra Porovná význam půdotvorných činitelů pro vznik půd Rozlišuje hlavní půdní typy a druhy v ČR Zdůrazní nutnost ochrany půdy jako součást ekosystému	Vznik, druhy a typy, vlastnosti a význam půd	Př.: 6.4., 7.4.
	Dějiny Země	
Charakterizuje hlavní teorie vzniku života Rozlišuje jednotlivá geologická období vývoje Země, popíše probíhající geologické děje a vývoj živé přírody Používá pojmy evoluce, paleontologie, fosilie	Vznik a vývoj života Přehled geologických období	Př.:6.1.,6.5., 6.6.
	Geologická stavba území ČR	
Rozdělí území ČR z hlediska g. vývoje do hlavních geologických celků Pomocí geologické mapy jednoduše popíše vznik a stavbu těchto celků Zařadí svůj region do odpovídající geologické jednotky	Český masív, Západní Karpaty – stavba a vývoj	Př.: 6.3., 6.5., 8.1.

Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova

Ročník	Předmět	Téma
6. – 9.	Př	Všechny laboratorní práce

Výchova demokratického občana

Ročník	Předmět	Téma
9.	Př	Péče o své zdraví (specifikace pro jednotlivé organické soustavy)

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Ročník	Předmět	Téma
	Př	

Multikulturní výchova

Ročník	Předmět	Téma
8.	Př	Lidské etnické skupiny

Environmentální výchova

Ročník	Předmět	Téma
6.	Př	Ochrana hmyzu, hmyz v ekosystémech
7.	Př	Příroda a její ohrožení
8.	Př	Základy ekologie a ochrany životního prostředí

Mediální výchova

Ročník	Předmět	Téma
	Př	

Finanční gramotnost

Ročník	Předmět	Téma
6.	Př	Práce v laboratoři, řád, bezpečnost – pořizovací náklady
6.	Př	Možnosti chovu a pěstování některých organismů, jejich prodej, výtěžky z jejich produktů
8.	Př	Možnost chovu některých savců a jejich prodej, výtěžky z jejich produktů

4.6.4 Zeměpis

Charakteristika vzdělávacího oboru

Vyučovací předmět *Zeměpis* má přírodovědný i společenskovední charakter. Je jedním z vyučovacích předmětů ŠVP (*Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis, Dějepis a Ov*), který žákovi umožňuje poznávání přírody jako systému, chápání důležitosti udržování přírodní rovnováhy, uvědomování si užitečnosti přírodovědných poznatků a jejich aplikací v praktickém životě, rozvíjení dovedností objektivně a spolehlivě pozorovat, experimentovat, vytvářet a ověřovat hypotézy, vyvozovat z nich závěry a ty ústně i písemně interpretovat. Učí žáky rozlišovat příčiny přírodních dějů, souvislosti a vztahy mezi nimi, předvídat je, popř. ovlivňovat, a to hlavně v souvislosti s řešením praktických problémů. Zeměpis obohacuje v návaznosti na prvouku a na vlastivědu celkový vzdělanostní rozhled žáků uvedením do hlavních přírodních, hospodářských a sociálních podmínek a faktorů života lidí v blízkém území místní krajiny, místní oblasti (regionu), na území České republiky, v Evropě a dalších světadílech. Umožňuje žákům orientovat se v současném světě a v problémech současného lidstva, uvědomovat si civilizační rizika a perspektivy budoucnosti lidstva i vlastní spoluzodpovědnost za kvalitu života na Zemi a vztahu lidí k jejich přírodnímu i společenskému prostředí.

Výchovně vzdělávací strategie k utváření rozvíjení klíčových kompetencí

Klíčová kompetence	Výchovně a vzdělávací strategie
<i>Kompetence k učení</i>	Podpora rozvoje dovedností a způsobů rozhodování metodami, které umožňují přímou zkušenost
	Dostatek informačních zdrojů – knihovna, internet, exkurze atd.
	Propojení informací se skutečným životem
	Práce s informacemi
	Samostatnost, organizace vlastní činnosti
	Vlastní úsudek, iniciativa, tvořivost, zodpovědnost
	Komunikace, spolupráce v týmu
	Poznání vlastních možností
	Prezentace vlastních výsledků
	Tvořivost (práce na projektech)
	Chápat smysl vlastní práce
	Práce v motivujícím prostředí
	Práce s přiměřeným učivem
	Hodnocení za to, co žák umí, ne za to, co neumí
	Využívání kladného hodnocení a dobrých výsledků jako motivace
	Výuka bez situací nerovnosti, ponížení apod.
	Stanovení postupných cílů
	Zařazování metod podporujících zvědavost
	Získané vědomosti a poznatky aplikovat v praktickém životě
	Osobní příklad
<i>Kompetence k řešení problémů</i>	Poznatky nejsou předkládány v hotové podobě
	Uplatňování mezipředmětových vztahů

	Objevování vzájemných příčin a souvislostí přírodních a společenských jevů a dějů
	Přechod od frontálního vyučování k více aktivizujícím metodám
	Široké uplatnění praktických cvičení
	Uplatňování základních myšlenkových operací – srovnávání, analýza, syntéza, zobecňování, abstrakce
	Rozvoj schopnosti logického uvažování
	Řešení problémů na základě kritického zhodnocení informací
	Podpora netradičních způsobů řešení
Kompetence komunikativní	Prostor pro komunikace různými formami (ústně, písemně, výtvarnými prostředky, využitím technických prostředků)
	Dodržování etiky komunikace (věcnost, naslouchání, respektování různých názorů – originálních, nezdařených apod.)
	Základ spolupráce a společného prožívání
	Předpoklady pro poznávání sebe a vztahů k jiným
	Práce v týmu
Kompetence sociální a personální	Atmosféra demokracie a přátelství
	Kooperativní učení, spolupráce ve výuce
	Osobní odpovědnost za výsledky společné práce
	Spolupráce učitelů
	Spolupráce s rodiči a dalšími partnery
	Učit se samostatně rozhodovat a nést důsledky za svá rozhodnutí
	Demokracii a svobodu nezaměňovat za anarchii
	Nutnost dodržování mravních hodnot a slušného jednání
	Vhodnou formou prosazovat svoje zájmy
	Učit se argumentovat
	Učit se chápat bohatství a složitost citového života, rozvíjet citovou otevřenost vůči podnětům z prostředí, ve kterém žijí
	Učit se otevřeně a kultivovaně projevovat své city
Kompetence občanské	Stanovení jasných pravidel pro soužití ve škole – práva, povinnosti, sankce
	Vztahy ve škole – úcta, sounáležitost, uznání
	Otevřenost vůči spolužákům
	Solidarita s druhými
	Rozvíjení kritických postojů k negativním jevům ve škole i společnosti
	Integrace žáků vyžadujících speciální péči
	Multikulturní výchova – porozumění odlišnému způsobu života lidí z jiných kultur
	Vytváření podmínek pro adaptaci žáků z jiných kulturních prostředí
	Ohleduplnost vůči starým a nemocným lidem
	Vhodné prostředí – funkční, estetické, bezpečné – spoluúčast na jeho úpravě
	Učit se ohleduplnému a citlivému vztahu k lidem, přírodě, kulturním a etickým hodnotám
Kompetence pracovní	Osvojování základních pracovních dovedností a návyků
	Důsledné dodržování bezpečnosti práce při činnostech ve škole
	Účast žáků při úpravách prostředí školy

Uplatňování sebehodnocení žáků
Uplatňování mezipředmětových vztahů při volbě povolání

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

1. GEOGRAFICKÉ INFORMACE, ZDROJE DAT, KARTOGRAFIE a Topografie

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

ŽÁK

1.1 ORGANIZUJE A PŘIMĚŘENĚ HODNOTÍ GEOGRAFICKÉ INFORMACE A ZDROJE DAT Z DOSTUPNÝCH KARTOGRAFICKÝCH PRODUKTŮ A ELABORÁTŮ, Z GRAFŮ, DIAGRAMŮ, STATISTICKÝCH A DALŠÍCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

1.2 POUŽÍVÁ S POROZUMĚNÍM ZÁKLADNÍ GEOGRAFICKOU, TOPOGRAFICKOU A KARTOGRAFICKOU TERMINOLOGII

1.3 PŘIMĚŘENĚ HODNOTÍ GEOGRAFICKÉ OBJEKTY, JEJY A PROCESY V KRAJINNÉ SFÉŘE, JEJICH URČITÉ PRAVIDELNOSTI, ZÁKONITOSTI A ODLIŠNOSTI, JEJICH VZÁJEMNOU SOUVISLOST A PODMÍNĚNOST, ROZEZNÁVÁ HRANICE (BARIÉRY) MEZI PODSTATNÝMI PROSTOROVÝMI SLOŽKAMI V KRAJINĚ

1.4 VYTVÁŘÍ A VYUŽÍVÁ OSOBNÍ MYŠLENKOVÁ (MENTÁLNÍ) SCHÉMATA A MYŠLENKOVÉ (MENTÁLNÍ) MAPY PRO ORIENTACI V KONKRÉTNÍCH REGIONECH, PRO PROSTOROVÉ VNÍMÁNÍ A HODNOCENÍ MÍST, OBJEKTŮ, JEJŮ A PROCESŮ V NICH, PRO VYTVÁŘENÍ POSTOJŮ K OKOLNÍMU SVĚTU

Učivo

komunikační geografický a kartografický jazyk – vybrané obecně používané geografické, topografické a kartografické pojmy; základní topografické útvary: důležité body, výrazné liniové (čárové) útvary, plošné útvary a jejich kombinace: sítě, povrchy, ohniska - uzly; hlavní kartografické produkty: plán, mapa; jazyk mapy: symboly, smluvené značky, vysvětlivky

geografická kartografie a topografie – glóbus, měřítko glóbu, zeměpisná síť, poledníky a rovnoběžky, zeměpisné souřadnice, určování zeměpisné polohy v zeměpisné síti; měřítko a obsah plánů a map, orientace plánů a map vzhledem ke světovým stranám; praktická cvičení a aplikace s dostupnými kartografickými produkty v tištěné i elektronické podobě

2. PŘÍRODNÍ OBRAZ ZEMĚ

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

ŽÁK

2.1 ZHODNOTÍ POSTAVENÍ ZEMĚ VE VESMÍRU A SROVNÁVÁ PODSTATNÉ VLASTNOSTI ZEMĚ S OSTATNÍMI TĚLESY SLUNEČNÍ SOUSTAVY

2.2 PROKÁŽE NA KONKRÉTNÍCH PŘÍKLADECH TVAR PLANETY ZEMĚ, ZHODNOTÍ DŮSLEDKY POHYBŮ ZEMĚ NA ŽIVOT LIDÍ A ORGANISMŮ

2.3 ROZLIŠUJE A POROVNÁVÁ SLOŽKY A PRVKY PŘÍRODNÍ SFÉRY, JEJICH VZÁJEMNOU SOUVISLOST A PODMÍNĚNOST, ROZEZNÁVÁ, POJMENUJE A KLASIFIKUJE TVARY ZEMSKÉHO POVRCHU

2.4 POROVNÁ PŮSOBENÍ VNITŘNÍCH A VNĚJŠÍCH PROCESŮ V PŘÍRODNÍ SFÉŘE A JEJICH VLIV NA PŘÍRODU A NA LIDSKOU SPOLEČNOST

Učivo

- Země jako vesmírné těleso** – tvar, velikost a pohyby Země, střídání dne a noci, střídání ročních období, světový čas, časová pásma, pásmový čas, datová hranice, smluvený čas
- krajinná sféra** – přírodní sféra, společenská a hospodářská sféra, složky a prvky přírodní sféry
- systém přírodní sféry na planetární úrovni** – geografické pásy, geografická (šířková) pásma, výškové stupně
- systém přírodní sféry na regionální úrovni** – přírodní oblasti

3. REGIONY SVĚTA

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

ŽÁK

- 3.1 ROZLIŠUJE ZÁSADNÍ PŘÍRODNÍ A SPOLEČENSKÉ ATRIBUTY JAKO KRITÉRIA PRO VYMEZENÍ, OHRANIČENÍ A LOKALIZACI REGIONŮ SVĚTA**
- 3.2 LOKALIZUJE NA MAPÁCH SVĚTADÍLY, OCEÁNY A MAKROREGIONY SVĚTA PODLE ZVOLENÝCH KRITÉRIÍ, SROVNÁVÁ JEJICH POSTAVENÍ, ROZVOJOVÁ JÁDRA A PERIFERNÍ ZÓNY**
- 3.3 POROVNÁVÁ A PŘIMĚŘENĚ HODNOTÍ POLOHU, ROZLOHU, PŘÍRODNÍ, KULTURNÍ, SPOLEČENSKÉ, POLITICKÉ A HOSPODÁŘSKÉ POMĚRY, ZVLÁŠTNOSTI A PODOBNOSTI, POTENCIÁL A BARIÉRY JEDNOTLIVÝCH SVĚTADÍLŮ, OCEÁNŮ, VYBRANÝCH MAKROREGIONŮ SVĚTA A VYBRANÝCH (MODELOVÝCH) STÁTŮ**
- 3.4 ZVAŽUJE, JAKÉ ZMĚNY VE VYBRANÝCH REGIONECH SVĚTA NASTALY, NASTÁVAJÍ, MOHOU NASTAT A CO JE PŘÍČINOU ZÁSADNÍCH ZMĚN V NICH**

Učivo

- světadíly, oceány, makroregiony světa** – určující a porovnávací kritéria; jejich přiměřená charakteristika z hlediska přírodních a socioekonomických poměrů s důrazem na vazby a souvislosti (přírodní oblasti, podnebné oblasti, sídelní oblasti, jazykové oblasti, náboženské oblasti, kulturní oblasti)
- modelové regiony světa** – vybrané modelové přírodní, společenské, politické, hospodářské a environmentální problémy, možnosti jejich řešení

4. SPOLEČENSKÉ A HOSPODÁŘSKÉ PROSTŘEDÍ

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

ŽÁK

- 4.1 POSOUDÍ NA PŘIMĚŘENÉ ÚROVNI PROSTOROVOU ORGANIZACI SVĚTOVÉ POPULACE, JEJÍ ROZLOŽENÍ, STRUKTURU, RŮST, POHYBY A DYNAMIKU RŮSTU A POHYBŮ, ZHODNOTÍ NA VYBRANÝCH PŘÍKLADECH MOZAIKU MULTIKULTURNÍHO SVĚTA**
- 4.2 POSOUDÍ, JAK PŘÍRODNÍ PODMÍNKY SOUVISÍ S FUNKCÍ LIDSKÉHO SÍDLA, POJMENUJE OBECNÉ ZÁKLADNÍ GEOGRAFICKÉ ZNAKY SÍDEL**

4.3 ZHODNOTÍ PŘIMĚŘENĚ STRUKTURU, SLOŽKY A FUNKCE SVĚTOVÉHO HOSPODÁŘSTVÍ, LOKALIZUJE NA MAPÁCH HLAVNÍ SVĚTOVÉ SUROVINOVÉ A ENERGETICKÉ ZDROJE

4.4 POROVNÁVÁ PŘEDPOKLADY A HLAVNÍ FAKTORY PRO ÚZEMNÍ ROZMÍSTĚNÍ HOSPODÁŘSKÝCH AKTIVIT

4.5 POROVNÁVÁ STÁTY SVĚTA A ZÁJMOVÉ INTEGRACE STÁTŮ SVĚTA NA ZÁKLADĚ PODOBNÝCH A ODLIŠNÝCH ZNAKŮ

Učivo

obyvatelstvo světa – základní kvantitativní a kvalitativní geografické, demografické hospodářské a kulturní charakteristiky

globalizační společenské, politické a hospodářské procesy – aktuální společenské, sídelní, politické a hospodářské poměry současného světa, sídelní systémy, urbanizace, suburbanizace

světové hospodářství – sektorová a odvětvová struktura, územní dělba práce, ukazatelé hospodářského rozvoje a životní úrovně

regionální společenské, politické a hospodářské útvary – porovnávací kritéria: národní a mnohonárodnostní státy, části států, správní oblasti, kraje, města, aglomerace; hlavní a periferní hospodářské oblasti světa; politická, bezpečnostní a hospodářská seskupení (integrace) států; geopolitické procesy, hlavní světová konfliktní ohniska

5. ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

ŽÁK

5.1 POROVNÁVÁ RŮZNÉ KRAJINY JAKO SOUČÁST PEVNINSKÉ ČÁSTI KRAJINNÉ SFÉRY, ROZLIŠUJE NA KONKRÉTNÍCH PŘÍKLADECH SPECIFICKÉ ZNAKY A FUNKCE KRAJIN

5.2 UVÁDÍ KONKRÉTNÍ PŘÍKLADY PŘÍRODNÍCH A KULTURNÍCH KRAJINNÝCH SLOŽEK A PRVKŮ, PROSTOROVÉ ROZMÍSTĚNÍ HLAVNÍCH EKOSYSTÉMŮ (BIOMŮ)

5.3 UVÁDÍ NA VYBRANÝCH PŘÍKLADECH ZÁVAŽNÉ DŮSLEDKY A RIZIKA PŘÍRODNÍCH A SPOLEČENSKÝCH VLIVŮ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Učivo

krajina – přírodní a společenské prostředí, typy krajin

vztah příroda a společnost – trvale udržitelný život a rozvoj, principy a zásady ochrany přírody a životního prostředí, chráněná území přírody, globální ekologické a environmentální problémy lidstva

6. ČESKÁ REPUBLIKA

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

ŽÁK

6.1 VYMEZÍ A LOKALIZUJE MÍSTNÍ OBLAST (REGION) PODLE BYDLIŠTĚ NEBO ŠKOLY

6.2 HODNOTÍ NA PŘIMĚŘENÉ ÚROVNI PŘÍRODNÍ, HOSPODÁŘSKÉ A KULTURNÍ POMĚRY MÍSTNÍHO REGIONU, MOŽNOSTI DALŠÍHO ROZVOJE, PŘIMĚŘENĚ ANALYZUJE VAZBY MÍSTNÍHO REGIONU K VYŠŠÍM ÚZEMNÍM CELKŮM

6.3 HODNOTÍ A POROVNÁVÁ NA PŘIMĚŘENÉ ÚROVNI POLOHU, PŘÍRODNÍ POMĚRY, PŘÍRODNÍ ZDROJE, LIDSKÝ A HOSPODÁŘSKÝ POTENCIÁL ČESKÉ REPUBLIKY V EVROPSKÉM A SVĚTOVÉM KONTEXTU

6.4 LOKALIZUJE NA MAPÁCH JEDNOTLIVÉ KRAJE ČESKÉ REPUBLIKY A HLAVNÍ JÁDROVÉ A PERIFERNÍ OBLASTI ZHLEDISKA OSÍDLENÍ A HOSPODÁŘSKÝCH AKTIVIT

6.5 UVÁDÍ PŘÍKLADY ÚČASTI A PŮSOBNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY VE SVĚTOVÝCH MEZINÁRODNÍCH A NADNÁRODNÍCH INSTITUCÍCH, ORGANIZACÍCH A INTEGRACÍCH STÁTŮ

Učivo

místní region – zeměpisná poloha, kritéria pro vymezení místního regionu, vztahy k okolním regionům, základní přírodní a socioekonomické charakteristiky s důrazem na specifika regionu důležitá pro jeho další rozvoj (potenciál x bariéry)

Česká republika – zeměpisná poloha, rozloha, členitost, přírodní poměry a zdroje; obyvatelstvo: základní geografické, demografické a hospodářské charakteristiky, sídelní poměry; rozmístění hospodářských aktivit, sektorová a odvětvová struktura hospodářství; transformační společenské, politické a hospodářské procesy a jejich územní projevy a dopady; hospodářské a politické postavení České republiky v Evropě a ve světě, zapojení do mezinárodní dělby práce a obchodu

regiony České republiky – územní jednotky státní správy a samosprávy, krajské členění, kraj místního regionu, přeshraniční spolupráce se sousedními státy v euroregionech

7. TERÉNNÍ GEOGRAFICKÁ VÝUKA, PRAXE A APLIKACE

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

ŽÁK

7.1 OVLÁDÁ ZÁKLADY PRAKTICKÉ TOPOGRAFIE A ORIENTACE V TERÉNU

7.2 APLIKUJE V TERÉNU PRAKTICKÉ POSTUPY PŘI POZOROVÁNÍ, ZOBRAZOVÁNÍ A HODNOCENÍ KRAJINY

7.3 UPLATŇUJE V PRAXI ZÁSADY BEZPEČNÉHO POHYBU A POBYTU VE VOLNÉ PŘÍRODĚ

Učivo

cvičení a pozorování v terénu místní krajiny, geografické exkurze – orientační body, jevy, pomůcky a přístroje; stanoviště, určování hlavních a vedlejších světových stran, pohyb podle mapy a azimutu, odhad vzdáleností a výšek objektů v terénu; jednoduché panoramatické náčrtky krajiny

ochrana člověka při ohrožení zdraví a života – živelní pohromy; opatření, chování a jednání při nebezpečí živelních pohrom v modelových situacích

6. ročník

Konkrétní výstupy pro žáka	Učivo	Výstupy
	Vesmír	
vyhledá základní údaje o Zemi a nejbližších vesmírných tělesech	tvar a rozměry Země	2.1,2.2
uvede pohyby, které naše Země vykonává a jejich důsledky	pohyby Země okolo osy a Slunce	
vyhledá jaké přirozené družice má naše Země, uvede základní údaje o Měsíci a jaké pohyby měsíc vykonává	Měsíc - přirozená družice Země	
uvede hlavní mezníky v dobývání vesmíru,	vývoj o poznání vesmíru, počátky výzkumu vesmíru	
	Globus a mapa	
vysvětlí pojmy: globus, mapa	globus a mapa	1.1,1.2,1.3.
vypočítá různé vzdálenosti na globusu a mapě podle měřítka	mapy - měřítko, druhy map, obsah map	1.2., 1.3.
vysvětlí pojmy: rovnoběžka, poledník	rovnoběžky, poledníky	
ukáže na mapě zeměpisné souřadnice zadaného místa na Zemi	určování zeměpisné polohy	
uvede časová pásma a přechody datové meze na Zemi (ukáže na mapě a globu)	čas na zeměkouli	
pracuje s turistickou mapou, znázorní výškopis a polohopis na mapách, vysvětlí pojmy: kóta, nadmořská výška, vrstevnice, určí význam vybraných mapových značek	výškopis, polohopis	1.3.
určí světové strany,	určí světové strany,	
	Krajinná sféra	2.3,2.4.
vysvětlí pojmy: krajinná sféra, litosféra, atmosféra, hydrosféra, pedosféra, biosféra	krajinná sféra	1,3
popíše vnitřní stavbu Země, vyjmenuje základní části oceánského dna, uvede typy pohoří podle způsobu vzniku, uvede vnitřní a vnější činitele utvářející zemský povrch	litosféra - stavba Země, dno oceánu, zemětřesení a sopečná činnost, vznik pohoří, vnější činitele	
vysvětlí rozdíl mezi počasím a podnebím, vyjmenuje podnebné pásy	atmosféra - počasí, podnebí, oběh vzduchu v atmosféře, podnebné pásy	
vysvětlí pojmy: vnitřní a okrajová moře, průliv, průplav, záliv, poloostrov, ostrov, světové oceány, mořské proudy	hydrosféra - světový oceán, pohyby mořské vody, vodstvo na pevnině	
vyjmenuje činitele, které se podílejí na vzniku půdy, uvede, jak půdy rozdělujeme	pedosféra - složení půdy, půdní typy a druhy	
vyjmenuje vegetační pásy na Zemi – u každého posoudí, kterému teplotnímu pásu odpovídá a vyhledá typické zástupce rostlin a živočichů	biosféra -tropické lesy, savany, pouště, subtropický oblast, stepi a lesostepi, lesy mírného pásu, tundry,	

	polární pustiny	
	výškové stupně rostlinstva	
	Geografie oceánů	3.1,3.1,3.3
vyhledá rozlohy světových oceánů, seřadí oceány podle rozlohy, na mapě ukáže nejhlubší místa oceánů, okrajová moře, ostrovy, mořské proudy	světové oceány - Tichý, Atlantský, Indický a Severní ledový	
	Zeměpis světadílů	3.1,3.2.,3.3
na mapě ukáže polární oblasti, zhodnotí podmínky života v polárních oblastech	Polární oblasti – Arktida a Antarktida	
	Afrika	3.1,3.2,3.3., 3.4
popíše polohu světadílu – s jakými světadíly sousedí, které průplavy světadílů oddělují, největší ostrovy a poloostrovy	poloha a rozloha	
na mapě najde významná pohoří, řeky a jezera	povrch a vodstvo	
vyjmenuje podnebné pásy, na mapě najde místa s nejmenšími a největšími teplotami a srážkami	podnebí	
vyjmenuje vegetační pásy, vyhledá a uvede významné rostliny a živočichy	fauna a flóra	
na mapě ukáže hlavní naleziště nerostných surovin	nerostné suroviny	
zjistí a uvede počet obyvatel a porovná rozmístění obyvatelstva	obyvatelstvo	
rozdělí daný světadíl na několik oblastí, které se od sebe odlišují - srovnává lidnatost a hospodářskou úroveň	oblasti Afriky	

7. ročník

Konkrétní výstupy pro žáka	Učivo	Výstupy
	Austrálie	3.1,3.2,3.3., 3.4
popíše polohu - moře, průplavy, průlivy, ostrovy a poloostrovy	poloha a rozloha	
na mapě najde významná pohoří, řeky a jezera	povrch a vodstvo	
vyjmenuje podnebné pásy, teploty a srážky	podnebí	
vyjmenuje vegetační pásy, rostliny a živočichy	fauna a flóra	

na mapě ukáže hlavní naleziště nerostných surovin	nerostné suroviny	
zjistí a uvede počet obyvatel a porovná rozmístění obyvatelstva	obyvatelstvo	
rozdělí daný světadíl na několik oblastí, které se od sebe odlišují	oblasti Austrálie	
	Amerika	3.1,3.2,3.3., 3.4.
rozdělí Ameriku na Severní, Střední a Jižní, vysvětlí pojmy - Karibská oblast, Latinská Amerika	členění amerického kontinentu	
popíše polohu a povrch Ameriky, vyhledá na mapě nejdelší pohoří, nejvyšší vrcholy, řeky, jezera, moře	poloha, povrch, vodstvo	
vyjmenuje podnebné a vegetační pásy Ameriky, uvede rostliny a živočichy typické pro jednotlivé pásy	podnebí a vegetace	
vyhledá základní údaje o obyvatelstvu	obyvatelstvo	
na mapě ukáže hlavní oblasti těžby nerostných surovin	nerostné suroviny	
vyjmenuje nejvýznamnější hospodářsky pěstované plodiny, uvede hlavní průmyslové oblasti a porovná hospodářskou vyspělost vybraných států	průmysl, zemědělství	
vyjmenuje a na mapě ukáže státy Severní a Latinské Ameriky, jejich hlavní města charakterizuje jednotlivé státy z hlediska přírodních i hospodářských podmínek	Kanada, USA, Mexiko, Středoamerické země, Karibské státy, Andské státy, Brazílie, země Jižního rohu	
	Asie	3.1,3.2,3.3., 3.4
vyhledá rozlohu největšího světadílu, krajní body asijské pevniny	Asie – největší světadíl	
na mapě ukáže významné ostrovy, poloostrovy, pohoří, jezera, řeky, nížiny	poloha, povrch, vodstvo	
vyjmenuje podnebné pásy, vysvětlí pojem: monzun	podnebí	
vyjmenuje vegetační pásy, uvede typické rostliny a živočichy každého pásu	fauna a flóra	
porovná počet obyvatel Číny s ostatními státy Asie, uvede nejrozšířenější náboženství a vyjmenuje hlavní jazykové skupiny	obyvatelstvo	
na mapě ukáže významná naleziště nerostných surovin	nerostné suroviny	
uvede významné hospodářsky pěstované rostliny a hlavní průmyslové oblasti	průmysl, zemědělství	
vyjmenuje oblasti, na které lze Asii rozdělit, uvede, které státy do oblasti patří	oblasti Asie - monzunová Asie, jihozápadní Asie, Zakavkazsko, Orient	

a co je pro danou oblast typické z hlediska přírodních i hospodářských podmínek		

8. ročník

Konkrétní výstupy pro žáka	Učivo	Výstupy
	Evropa	3.1,3.2,3.3., 3.4
na mapě ukáže hranici mezi Asií a Evropou, vyhledá krajní body	zeměpisná poloha Evropy	
na mapě ukáže nížiny, pohoří, řeky, jezera, moře, průlivy a průplavy	pohoří, nížiny a vodstvo	
vyjmenuje podnebné pásy, do kterých Evropa zasahuje, porovná množství srážek a teploty v těchto pásech	podnebí Evropy	
vyjmenuje hlavní vegetační pásy Evropy, uvede příklady typických zástupců z rostlinné a živočišné říše	fauna a flóra	
na mapě vyhledá ložiska nerostných surovin, hlavní pěstované plodiny a vyjmenuje průmyslové oblasti Evropy	nerostné suroviny, průmysl, zemědělství	
vyhledá počet obyvatel, vyjmenuje hlavní jazykové skupiny, vysvětlí pojmy: migrace, urbanizace, aglomerace, konurbace	obyvatelstvo a osídlení Evropy	
zjistí, uvede, kterými oblastmi Evropy se přepravuje nejvíce zboží a jakými dopravními prostředky	doprava	
na mapě vyhledá hlavní turistická centra Evropy	cestovní ruch	
uvede ekonomická a vojenská uskupení v Evropě	ekonomické a vojenské organizace v Evropě	
vyjmenuje (na mapě ukáže) všechny evropské státy, uvede jejich hlavní města a na základě získaných znalostí (vlastních zkušeností) charakterizuje vybrané státy z hlediska přírodních a hospodářských podmínek	střední Evropa, Skandinávie, západní Evropa, Středomoří, Balkán, východní Evropa, Rusko	3.1, 3.2, 3.3, 3.4
	<u>Obyvatelstvo a sídla</u>	
vypočítá přírůstek obyvatelstva na modelových příkladech, zjistí, uvede příklady států s kladným a záporným přírůstkem, porovná tyto státy, vyhledá nejnovější údaje o počtu obyvatelstva	obyvatelstvo světa a jeho početní růst	4.1, 4.2
porovná rozmístění obyvatelstva na Zemi	rozmístění obyvatelstva na Zemi	
vysvětlí pojmy: migrace, imigrace, emigrace	územní pohyb obyvatelstva	

rozdělí obyvatelstvo podle ras, jazyků	lidské rasy, národy, jazyky	4.1, 4.2
vyjmenuje nejvýznamnější náboženství ve světě	náboženství ve světě	
rozdělí obyvatelstvo podle věku, pohlaví a ekonomické aktivity	struktura obyvatelstva	
porovná venkovská a městská sídla, vysvětlí pojmy: urbanizace, aglomerace, konurbace, megalopolis, uvede konkrétní příklady států i sídel	venkovská a městská sídla - proces urbanizace	
vysvětlí pojem: územní struktura měst; objasní, jakou úlohu plní různé části města	územní struktura měst	
	<u>Světové hospodářství</u>	4.3, 4.4.
rozliší hlavní skupiny hospodářské činnosti	světové hospodářství	
vysvětlí rozdíly mezi jádrovými a periferními oblastmi, uvede příklady těchto oblastí	jádrové a periferní oblasti	
vyjmenuje různé typy zemědělství, uvede ve kterých oblastech světa se s nimi setkáme. Plodiny zařadí do podnebných pásů, na mapě ukáže hlavní oblasti pěstování těchto plodin	zemědělství - pěstování užitkových plodin, chov hospodářských zvířat	
vyhledá, uvede hlavní rybolovné oblasti	rybolov a lesní hospodářství	
na mapě ukáže hlavní oblasti těžby nerostných surovin	těžba nerostných surovin	
vyjmenuje hlavní průmyslová odvětví těžkého a spotřebního průmyslu	energetika a těžký průmysl, spotřební průmysl	
vyjmenuje druhy dopravy, porovná jejich význam (rozvoj) dříve a dnes	úloha dopravy v hospodářství – železniční, silniční, letecká, vodní a potrubní doprava, doprava informací	
zhodnotí význam služeb pro obyvatelstvo	služby obyvatelstvu	
na mapě ukáže hlavní oblasti cestovního ruchu	cestovní ruch – hlavní oblasti cestovního ruchu	
vysvětlí pojmy: import, export, aktivní a pasivní obchodní bilance	mezinárodní obchod	
uvede nejdůležitější centra světového obchodu a hlavní hospodářské organizace ve světě	hlavní hospodářské organizace ve světě	
	<u>Politický zeměpis</u>	4.5, 4.6
rozdělí státy podle geografické polohy, rozlohy a lidnatosti	poloha, rozloha, lidnatost	
vyjmenuje příklady státních hranic	státní hranice	

a hlediska, která se uplatňují při jejich rozlišení		
vyjmenuje politické formy států (republika, monarchie..), vyhledá příklady, uvede, které převládají v současném světě	státní zřízení	
vyjmenuje příklady nezávislých států, závislých států, unitárních států a federativních států - vysvětlí rozdíly mezi těmito typy států	správní členění	
uvede typy politické moci ve státě a způsoby, jakými je politická moc uplatňována	způsob vlády	
uvede mezinárodní politické organizace a seskupení, jejichž součástí je i ČR, zhodnotí jejich význam	mezinárodní politické organizace a seskupení	
uvede ohniska neklidu v současném světě, objasní hlavní příčiny konfliktů	ohniska neklidu v současném světě	
	<u>Krajina, příroda a životní prostředí</u>	
objasní pojem: krajina; uvede, čím je krajina tvořena	krajina součástí přírody	5.1, 5.2
vysvětlí pojem: přírodní krajina; uvede vnitřní a vnější činitele, které krajinu utvářejí	přírodní krajina	
uvede hlavní lidské činnosti, které se nejvýznamněji podílejí na přeměně krajiny	kulturní krajina	

9. ročník

Konkrétní výstupy pro žáka	Učivo	Výstupy
	ČR přírodní podmínky	6.3, 6.4.
vysvětlí pojmy: poloha, tvar	poloha, tvar	
uvede typy reliéfu, které v ČR převládají, vysvětlí, jak se Český masív a Karpaty měnily v jednotlivých geologických obdobích, zařadí jednotlivá pohoří pomocí mapy do horopisných celků	povrch a jeho členění – vznik a vývoj reliéfu, horopisné celky	
vysvětlí, čím je ovlivněno rozložení teplot a srážek v ČR, zjistí a uvede minimální a maximální naměřené hodnoty a zhodnotí jejich využití	podnebí - teploty a srážky, podnebné oblasti	
ukáže nejznámější vodní toky, jezera, rybníky a přehrady	vodstvo	
vysvětlí rozdíl mezi půdními typy a půdními druhy (porovná jejich využití a rozmístění)	půdy	

vyjmenuje hlavní floristické oblasti a výškové stupně rostlinstva ČR	rostlinstvo a živočišstvo	
vyhledá pomocí mapy chráněná území ČR	ochrana přírody	
	ČR obyvatelstvo	
zjistí počet obyvatel ČR podle posledního sčítání, vysvětlí pojmy: porodnost, úmrtnost, přírůstek a úbytek obyvatelstva	základní údaje o obyvatelstvu	6,4
rozdělí obyvatelstvo podle pohlaví, věku, ekonomické aktivity, zjistí a uvede, které národnostní menšiny se vyskytují na území ČR	rozdělení obyvatelstva	
vyjmenuje kraje ČR, uvede významná sídla	sídla	
	ČR hospodářství	6.3.
uvede hlavní průmyslová odvětví ČR, na mapě ukáže nejvýznamnější průmyslové zóny	průmysl - průmysl paliv a energetiky, hutnický, strojírenský, chemický, stavební hmoty, spotřební průmysl	
porovná význam různých příkladů chovu hospodářských zvířat, vyjmenuje hlavní hospodářsky pěstované plodiny	zemědělství - chov hospodářského zvířectva, zemědělská půda a pěstování plodin	
vyjmenuje druhy dopravy, zhodnotí jejich význam, problémy	doprava - železniční, vodní, silniční, letecká a potrubní doprava	
posoudí význam služeb, uvede, co do skupiny služeb řadíme, na mapě ukáže nejvyhledávanější místa cestovního ruchu	služby, rekreace a cestovní ruch	
uvede příklady výrobků (surovin), které mají hlavní podíl na exportu a importu	zahraniční obchod	
	Oblasti ČR	6.4
vyjmenuje regiony ČR, uvede celkovou charakteristiku dané oblasti, porovná je, využije získané znalosti z přírodních a hospodářských podmínek ČR	Praha, Střední Čechy, Jižní Čechy, Západní Čechy, Podkrušnohoří, Severovýchodní Čechy, Vysočina, Jižní a Střední Morava, Ostravsko-Slezská oblast	
	Místní region	
uvede polohu místního regionu v rámci republiky	zeměpisná poloha	6.1, 6.2, 7.1, 7.2
charakterizuje přírodní podmínky (povrch, vodstvo, podnebí, půdy, vegetaci,	přírodní charakteristika	
zhodnotí sociálněekonomickou situaci v regionu	socioekonomická charakteristika	

Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova

Ročník	Předmět	Téma
	Z	
	Z	
	Z	

Výchova demokratického občana

Ročník	Předmět	Téma
8.	Z	Státní zřízení a správní členění

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Ročník	Předmět	Téma
8.	Z	Mezinárodní hospodářské i politické organizace

Multikulturní výchova

Ročník	Předmět	Téma
6., 7.	Z	Obyvatelstvo Afriky, Ameriky a Asie
8.	Z	Rasy a národy, světová náboženství, obyvatelstvo Evropy

Environmentální výchova

Ročník	Předmět	Téma
8.	Z	Vliv člověka na krajinu a životní prostředí a obráceně
9.	Z	Ochrana přírody a krajiny ČR

Mediální výchova

Ročník	Předmět	Téma
	Z	

Finanční gramotnost

Ročník	Předmět	Téma
7.	Z	Ekonomické a vojenské mezinárodní organizace
9.	Z	Zahraniční obchod ČR